

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ ELEŞTİREL
DÜŞÜNME DÜZEYLERİ İLE GİRİŞİMCİLİK DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tülay GÖNÜL

0000-0001-6330-0623

BURSA – 2023

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ ELEŞTİREL
DÜŞÜNME DÜZEYLERİ İLE GİRİŞİMCİLİK DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tülay GÖNÜL

0000-0001-6330-0623

Danışman

Prof. Dr. Seçil ŞENYURT

BURSA – 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Tülay GÖNÜL

Tarih: 06/03/2023

TEZ YAZIM KILAVUZU'NA UYGUNLUK ONAYI

“Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyleri ile Girişimcilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Tülay GÖNÜL

Danışman

Prof. Dr. Seçil ŞENYURT

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Gökhan ARI

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA BENZERLİK YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 19/01/2023

Tez Başlığı / Konusu:

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyleri ile Girişimcilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç, Tartışma ve Öneriler kısımlarından oluşan toplam 43 sayfalık kısmına ilişkin, 19/01/2023 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin*. adlı benzerlik tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 20'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir benzerlik içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tülay GÖNÜL

19/01/2023

Adı Soyadı	Tülay GÖNÜL
Öğrenci No	802071006
Anabilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Programı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
Statüsü	Yüksek Lisans

Danışman

Prof. Dr. Seçil ŞENYURT

19.01.2023

* Turnitin programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda 802071006 numaralı Tülay GÖNÜL'ün hazırladığı **“Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyleri ile Girişimcilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”** konulu yüksek lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 07/02/2023 günü 12:00-13:30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)
Prof. Dr. Seçil ŞENYURT
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Derya ARSLAN ÖZER
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Erkan ŞENŞEKERCİ
Bursa Uludağ Üniversitesi

Ön Söz

Mevcut çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bağlamda eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeylerinde cinsiyet ve sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığı ele alınmıştır.

Mevcut çalışmanın giriş bölümünde problem durumuna, amacına, önemine, problem cümlesine, varsayım ve sınırlılıklarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümünde çalışmanın konusuyla ilgili açıklamalara ve ilgili alanyazında yapılmış benzer çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın modeli, örneklem grubu, veri toplama araçları, veri toplama ve elde edilen verilerin çözümlenmesine yönelik bilgiler ele alınmıştır. Dördüncü bölümde çalışmanın alt problemlerine yönelik bulgular belirtilmiştir. Beşinci bölümde ise çalışmanın sonuçları alanyazındaki benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Çalışma sürecinde deneyimleriyle bana yol gösteren, desteğini esirgemeyen, saygıdeğer danışmanım ve hocam Prof. Dr. Seçil ŞENYURT'a saygılarımı ve teşekkürümü sunarım.

Çalışmanın ölçek uygulama sürecinde benden desteğini esirgemeyen, kendi derslerinde uygulamalarımı yapmamda yardımcı olan Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi hocalarıma teşekkür ederim.

Araştırmanın gerçekleştirildiği Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarına, çalışmama gösterdikleri ilgi ve katılım için teşekkür ederim.

Çalışmamın her aşamasında benden maddi manevi desteğini ve ilgisini esirgemeyen babam İlhan GÖNÜL'e ve annem Sıdıka GÖNÜL'e teşekkür ederim.

Tülay GÖNÜL

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	Tülay GÖNÜL
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ana Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
Tezin Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	XIII + 77
Mezuniyet Tarihi	... / ... / 2023
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Seçil ŞENYURT

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ ELEŞTİREL DÜŞÜNME DÜZEYLERİ İLE GİRİŞİMCİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Mevcut çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ile girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Buna ek olarak çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve girişimcilik düzeylerinde cinsiyet ve sınıf seviyesi değişkenlerinin anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı da sorgulanmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada, örneklemi 2020 - 2021 eğitim – öğretim yılında Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda öğrenim gören 151 öğretmen adayı oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak Ağdacı (2018) tarafından uyarlanan “Eleştirel Düşünme Ölçeği” ve Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 25 paket programı kullanılmıştır.

Mevcut çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber eleştirel düşünme düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde, sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve üçüncü sınıflar arasında üçüncü sınıflar lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Girişimcilik düzeylerinde

cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve üçüncü sınıflar arasında üçüncü sınıflar lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasında aynı yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Eleştirel düşünme, girişimcilik, sosyal bilgiler öğretmen adayı.

Abstract

Name And Surname	Tülay GÖNÜL
University	Bursa Uludağ University
Institution	Turkish and Social Science Education
Bransch	Social Studies Education
Degree Awarded	Master Thesis
Page Number	XIII + 77
Degree Date	... / ... / 2023
Supervisor	Seçil ŞENYURT, PhD

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE CRITICAL THINKING LEVELS OF SOCIAL STUDIES TRAINEE TEACHERS AND THEIR ENTREPRENEURSHIP LEVELS

In the current study, it is aimed to determine the relationship between critical thinking and entrepreneurship levels of social studies trainee teachers. In addition, in the study, it was also questioned whether the variables of gender and grade level make a significant difference in the critical thinking and entrepreneurship levels of social studies trainee teachers. In this study, in which quantitative research methods were used, the sample consisted of 151 trainee teachers studying at Bursa Uludağ University Faculty of Education, Department of Social Studies Education in the 2020 - 2021 academic year. “Critical Thinking Scale” adapted by Ağdacı (2018) and “Entrepreneurship Scale for Prospective Teachers (ESPT)” developed by Deveci and Çepni (2015) were used as data collection tools. SPSS 25 package program was used in the analysis of the quantitative data obtained.

In the current study, it was concluded that the critical thinking levels of social studies trainee teachers are high. However, a significant difference was found in favor of women according to the gender variable in the levels of critical thinking. It was determined that there was a significant difference between the first and third grades in favor of the third grades according to the grade level variable in the critical thinking levels of the trainee teachers. It was concluded that the entrepreneurship levels of the trainee teachers were also high. A significant difference was found in favor of women according to the gender variable in the levels of

entrepreneurship. It has been concluded that there is a significant difference between the first and third grades in favor of the third grades according to the grade level variable in the entrepreneurship levels of trainee teachers. In addition, it has been observed that there is a high level of significant relationship between the critical thinking levels and entrepreneurship levels of social studies trainee teachers in the same direction.

Keywords: Critical thinking, entrepreneurship, social studies, trainee teachers.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

(GİRİŞ)

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Soruları	3
1.3. Amaç	4
1.4. Önem	4
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

(KAVRAMSAL ÇERÇEVE)

2.1. Eleştirel Düşünme Becerisi	8
2.1.1. Eleştirel düşünme becerisine etki eden faktörler.....	9
2.1.2. Sosyal bilgiler öğretiminde eleştirel düşünme becerisi.....	12
2.2. Girişimcilik Becerisi	14
2.2.1. Girişimcilik becerisine etki eden faktörler	15
2.2.2. Sosyal bilgiler öğretiminde girişimcilik becerisi	16
2.3. İlgili Alanyazın	18
2.3.1. Eleştirel düşünme becerisi ile ilgili yapılan çalışmalar	18
2.3.2. Girişimcilik becerisi ile ilgili yapılan çalışmalar	23
2.3.3. Eleştirel düşünme ve girişimcilik becerilerini beraber ele alan çalışmalar	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **(YÖNTEM)**

3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Evren ve Örneklem	26
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi	29

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **(BULGULAR ve YORUM)**

4.1. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerine ilişkin bulgular	32
4.2. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerine ilişkin bulgular	35
4.3. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular	40

BEŞİNCİ BÖLÜM **(SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER)**

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	43
KAYNAKÇA	47
EKLER	67
Ek 1: Eleştirel Düşünme Ölçeği	67
Ek 2: Eleştirel Düşünme Ölçeği'nin Kullanım İzni	70
Ek 3: Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği	71
Ek 4: Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin Kullanım İzni	74
Ek 5: Araştırma ve Yayın Etik Kurul İzni.....	75
Ek 6: Ölçek Uygulamasına Yönelik Dekanlık İzni	76
Ek 7: Ölçek Uygulamasına Yönelik Bölüm Başkanlığı İzni.....	77
ÖZGEÇMİŞ	78

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
1.	Örneklemin Cinsiyete Göre Dağılımı	26
2.	Örneklemin Sınıf Seviyesine Göre Dağılımı	27
3.	Eleştirel Düşünme Ölçeği Güvenirliği	28
4.	Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği Güvenirliği	29
5.	Eleştirel Düşünme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları	30
6.	Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Normallik Testi ..	30
7.	Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerine İlişkin Betimsel Değerler	32
8.	Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları	33
9.	Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkenine Göre Belirlenmesi Kruskal Wallis- H Testi Sonuçları	34
10.	Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeyine İlişkin Betimsel Değerler	36
11.	Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin Cinsiyete Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları	37
12.	Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis- H Testi Sonuçları	38
13.	Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyleri ile Girişimcilik Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Spearman'ın Sıralama Korelasyon Katsayısı Sonuçları	40

Kısaltmalar Listesi

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

ÖAYGÖ: Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği

SBDÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

1.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Günümüzde bilimde ve teknolojiye gerçekleşen yenilikler yaşantımıza yön vermektedir. Bireylerden günlük yaşantısı içerisinde karşı karşıya kaldığı problemlere çözüm üretebilmesi ve kendine yetecek donanımına ulaşabilmesi adına eleştirel düşünme, yaratıcılık, girişimcilik, iş birliği yapma gibi becerilere sahip olması beklenmektedir (Eryılmaz ve Uluyol, 2015). Mevcut çalışmada eleştirel düşünme becerisi ile girişimcilik becerisi detaylı olarak ele alındığından beceri kavramının da ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

İlgili çalışmalar incelendiğinde beceri kavramına yönelik birçok tanıma rastlanmıştır: Beceri; “kişinin yatkınlık ve öğrenimine bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği; maharet, elinden iş gelme durumu, ustalık, maharet; vücudun yapılması güç alıştırmalara yatkın olması durumu” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2022). Kaptan, Yetişir ve Demir’e (2007) göre beceri, bir şeyi iyi yapmayı sağlayan yetenek veya uzmanlık olarak tanımlanmaktadır.

Becerinin gelişmesinde bilginin öğrenilmesi önem arz etmektedir. Becerinin, birden çok bilginin bir araya getirilmesiyle oluştuğu bu nedenle bilgilerin kullanılmasında becerilerin aktif rol oynadığı söylenebilir. Bireylerin beceri kazanma sürecinde düşünme becerilerini etkin bir biçimde kullanması bilginin yapılandırılması için önem arz etmektedir (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). Günümüzde toplumların okullarda verilen eğitim aracılığıyla hedeflediği; öğrencilerden, bilgiyi kullanabilen ve yorumlayabilen, günümüzün gerektirdiği koşullara göre bilgiyi yeniden düzenleyebilen, değişikliklere uyum sağlayabilen aynı zamanda öğrenmekten keyif alan, iletişim becerileri kuvvetli, problem çözebilen, teknolojiyi etkin kullanan, eleştirel düşünebilen, iş birliği yapabilen, takım çalışmalarında aktif görev alan, öğrendiği bilgileri başkalarına da öğreten, toplumsal sorunlarla ilgilenen ve bu sorunlara çözümler üreten bireyler olmaları beklenmektedir (Vural, 2008). Öğrencileri eğitme sürecinde mevcut bilgiyi öğrenciye olduğu gibi aktarmak değil, öğrencilerin bilgiye kendilerinin ulaşmasını sağlamak hedeflenmektedir (Kaptan, 1999). Bilgi çağında bireylerden beklenen; bilgiyi bulan ve bulduğu bilgiyi etkin kullanan, bilgilerden yeni bilgiler ortaya koyan bireyler olmaları, kendini gerçekleştirme hedeflemeleri, çok boyutlu düşünceleridir (Hotaman, 2008).

Çeşitli derslere ait öğretim programları incelendiğinde tüm dersler için kazandırılması hedeflenen ortak becerilerin yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında mevcut derslerde

kazandırılması hedeflenen becerilerin sadece bilgi olarak aktarılmaması eğitim ve öğretim içerisinde tüm etkinliklerde aktif olarak kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bulunduğu çevreye karşı görevlerinin farkında olan ve bu görevleri yerine getirebilecek bireylerin yetiştirilmesi için çeşitli becerilerin kazandırılması gerekmektedir (Karakuş, 2019).

Sosyal bilgiler; bulunduğu çevreye karşı görevlerinin farkında olan ve bu görevleri yerine getiren bireylerin yetiştirilmesi amacı taşıyan, ilgili sosyal bilim disiplinleri içerisindeki bilgilerin bir arada öğretildiği, disiplinler arası bir çalışma alanıdır (Öztürk ve Deveci, 2011). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) içerisinde değişen dünya düzenine ve çağımıza uyum sağlayabilecek bireylerin sahip olması gereken becerilere yer verildiği dikkati çekmektedir. SBDÖP (2018) incelendiğinde; eleştirel düşünebilen, empati kurma becerisine sahip, yaratıcı, girişimci, katılımcı bireylerin yetiştirilmesine oldukça önem verildiği görülmektedir. SBDÖP’nda (2018) yer alan ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen 27 beceri arasında mevcut çalışmanın konusuyla ilgili olarak “eleştirel düşünme becerisi” ve “girişimcilik becerisi”nin yer aldığı görülmektedir.

Bilindiği gibi içerisinde yaşanılan toplumun yapısı ve eğitim durumu bireyin düşünce yapısına büyük oranda etki etmektedir. Günümüzde bireylerden araştıran, problemlere çözüm üreten, nasıl öğrenebileceklerini öğrenmiş, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen bireyler olmaları beklenmektedir (Güven ve Kürüm, 2008). Eleştirel düşünme doğruları olduğu haliyle, bütüncül, nesnel biçimde, tarafsız olarak ortaya koymaktır (Şahinel, 2010). Eleştirel düşünme becerisinin iyi düşünen, araştıran, sorgulayan, risk alan bireylerin yetişmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır (Kurnaz, 2007). Buradan hareketle sosyal bilgiler dersinin eleştirel düşünme becerisinin öğretimi açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Girişimcilik becerisi ise; 18. yüzyıldan itibaren ilk tanımları yapılan ve popülerliği artan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Girişimcilik, insanoğlunun var oluşu itibariyle gelişip değişiklik gösteren bir olgudur. Gelişip değişiklik göstermesinden dolayı sürekli yeniliğe ihtiyaç duymaktadır (Öztürk, 2018). İlgili çalışmalar incelendiğinde girişimcilik kavramına yönelik birçok tanıma rastlanmıştır: Girişimcilik kâr amacı güderek değer yaratma veya bu amaçla yeni bir mal veya hizmet ortaya koyma olarak ifade edilmektedir (Bird, 1989). Bununla birlikte girişimcilik ekonomik olarak kaynakları harekete geçirme faaliyeti şeklinde açıklanmaktadır (Aytaç, 2006). Girişimcilik fırsatları önceden fark edebilme ve bu fırsatları doğru şekilde değerlendirme olarak tanımlanmaktadır (Mueller ve Thomas, 2000). Girişimcilik

üretimde kullanılacak malzemeleri bir araya getirip, kaynakları etkili kullanarak üretmek ve para kazanabilmek şeklinde ifade edilebilir (Yılmaz ve Sünbül, 2009).

Bireyin yaşamını sürdürdüğü toplumun yapısı ile girişimcilik arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Toplumsal refahın artırılmasında ve toplumun kalkınmasında girişimci bireyler önemli rol oynamaktadır (Memduhoğlu ve Şahin, 2017). Buradan hareketle öğrencilerin küçük yaştan itibaren kendilerini tanımlarına imkân sağlanması ve bilgilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak olan girişimcilik becerisinin kazandırılması oldukça önemlidir (Tarhan ve Kılıç, 2017). Günümüzde yaşanan gelişmelere yönelik olarak eğitim sistemlerinin, bireylere girişimcilik özelliklerini kazandırmayı ve girişimcilik becerisine sahip bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir (Bacanak, 2013).

Bu bağlamda SBDÖP'nin (2018) öğrencilere kazandırmayı hedeflediği becerilerden olan “eleştirel düşünme becerisi” ve “girişimcilik becerisi”ne, programın uygulayıcıları olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin de sahip olmasının olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin ilgili becerilerin öğrencilere kazandırılması konusunda da yetkin olması önemlidir. Buradan hareketle, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri belirlenerek bu iki beceri arasındaki ilişkinin ortaya konması çalışmanın genel amacını oluşturmaktadır.

1.2. Araştırma Soruları

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasında ilişki var mıdır? sorusu çalışmanın ana problem cümlesini oluşturmaktadır. Buradan hareketle aşağıda yer alan alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri nedir?
  - 1.1. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark var mıdır?
  - 1.2. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark var mıdır?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik düzeyleri nedir?
  - 2.1. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark var mıdır?
  - 2.2. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark var mıdır?

3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

1.3. Amaç

Mevcut çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının ortaya konması çalışmanın amacıdır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeylerinin tespit edilerek öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve girişimcilik düzeylerinde cinsiyet ve sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesi de amaçlanmaktadır.

1.4. Önem

Günümüz bilgi ve iletişim çağında; kültürel, toplumsal, ekonomik ve teknolojik alanlarda sürekli değişim ve gelişim yaşandığı görülmektedir (Balcı, 2007). Toplumların yaşam şartları gün geçtikçe değişmekte ve insanların beklentileri her geçen gün artış göstermektedir. Toplumların yaşam şartları değiştikçe, ihtiyaçları ve hayata bakış açıları da değişmektedir (Açıslı, 2010). Eğitim ve öğretim sistemi, bilim ve teknolojiye yaşanan değişim ve gelişime uyum sağlayabilmek için kendini yenilemek zorundadır. Eğitim – öğretim sürecinde bilgi dünyasında yaşanan hızlı değişimler, öğretim standartlarının yükselmesi, teknolojinin eğitimden daha hızlı ilerlemesi ve benzer nedenlerden dolayı birtakım yeniliklere ihtiyaç duyulmaktadır (Balcı, 2007). Bireylerin sahip olduğu genellemelerin, kalıp ve önyargıların dünyayı algılayışlarına ve davranışlarına etki ettiği görülmektedir. Buradan hareketle bilgi toplumunun hedefi olan kaliteli eğitim anlayışının sonucu olarak; araştırma yapan, sorunlara çözüm üreten, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen, öğrenmeyi öğrenen bireylerin yetiştirilmesi önem arz etmektedir (Güven ve Kürüm, 2008). Günümüzde eğitimin en önemli amaçları arasında bireyleri toplumsal, kültürel, ekonomik gelişmelere, değişik koşullara uyum sağlayabilecek, esnek ve açık düşünebilecek şekilde yetiştirmek yer almaktadır (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). SBDÖP’nda (2018) Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları başlığı altında; bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişimin, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçlarının, öğrenme öğretme teorilerinde görülen yenilik ve gelişmelerin bireylerden beklenen davranışları doğrudan etkilediği ifade edilmektedir. Bireylerden bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan bireyler olmalarının beklendiği belirtilmektedir. Bilginin günümüzde kolay ulaşılır hale gelmesiyle öğretim programlarının bilgiyi doğrudan aktaran bir yapıda değil, bireysel farklılıkları dikkate

alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, sade ve anlaşılır bir yapıda olmasına önem verilmektedir.

Beceriler, bilinen bilgilerin kalıcılığını gösteren, bireyde davranışa dönüşen eylemleri ortaya koyan somut göstergeler olarak belirtilmektedir (Gürel, 2020). Bireylerin sosyalleşmesinde ve gelişiminde, içerisinde yaşadığı toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına etki etmesinde eğitim önemli rol oynamaktadır. Bireylerin aldıkları nitelikli ve sürekli bir eğitimin katkısıyla kazandıkları bilgi ve beceriler yaşadıkları toplumun refah seviyesinin yükselmesine etki etmektedir (Çakmak, 2008). Sosyal bilgiler öğretimi bireylerin yaşadıkları dünyaya uyum sağlamaları için gerekli becerilerin kazandırılmasını hedefleyen ve beceri eğitiminin gün geçtikçe daha da önemli hale geldiği bir alan olarak dikkati çekmektedir (Kaymakçı, 2015). SBDÖP’nda (2018) öğrencilere kazandırılması hedeflenen 27 beceri yer almaktadır. İlgili becerilere programda yer verilmesinin gerekçesi olarak günümüzde yaşanan gelişmelerin gerektirdiği yeni becerileri bireye kazandırma çabası gösterilmektedir.

Eğitimin her düzeyinde öğrencilere ilgi, zekâ ve yeteneklerine göre düşünme becerileri kazandırılmalı, eğitim – öğretim sürecinde eleştiren, üreten, düşünen bireyler yetiştirmeye odaklanılmalı; eğitim programları öğrencilere düşünme becerilerini kazandırmaya yönelik hazırlanmalıdır. Bireylerde eleştirel düşünme becerisinin geliştirilmesi için bu beceriyi yaşamlarında etkin olarak kullanmalarına katkıda bulunacak ortamlar hazırlanması gerekmektedir. Buna yönelik eğitim - öğretim sürecinde eleştirel düşünme becerisine etkin olarak yer verilmelidir (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). Günümüz öğretim programları bireylere eleştirel düşünme becerisini kazandırmayı hedeflemektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi, tez konusuyla ilgili olarak eleştirel düşünme becerisi ile girişimcilik becerisi SBDÖP’nda (2018) yer alan beceriler arasındadır. SBDÖP’nda (2018), öğrencilerin; “doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları” hedeflenmiştir. Buna yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmen adayları ile öğretmenlerinin eleştirel düşünme beceri ve eğilimlerine sahip olmaları ve öğrencilerini bu yönde geliştirmeleri gerekmektedir (Avaroğulları ve Şaman, 2020). Ayrıca, günümüzde yaşanan hızlı gelişmeler sonucunda bireylerden beklenen ekonomide aktif alan rol oynamaları ve girişimci bir ruha sahip olmalarıdır (Karakuş, 2019). Toplumların kalkınmasında en önemli konulardan biri de girişimciliktir. Girişimci bireyler, toplumun gelişmesine yönelik birçok fayda sağlamaktadır (Tutar ve Altınkaynak, 2013). Girişimcilik becerisi, ekonomiye olan katkısının yanında, bireylerin toplumsal farkındalığının geliştirilmesi, bireylerin başarıma isteğinin artırılması,

bireylerin kararlı olma, fırsatlardan en iyi şekilde yararlanma, sorumluluk alma, önemli adımlar atabilme gibi özellikler kazanmalarını sağlar (Arıkan, 2002).

Bir öğretmen adayının çağın gereksinimlerine göre gelişim gösterebilmesinde girişimcilik ve eleştirel düşünme becerisine sahip olmasının etkili olduğu söylenebilir (Ateş, 2018). Ayrıca, öğretmen adaylarının girişimcilik düzeyleri ile eleştirel düşünme düzeylerinin birbiri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Alanyazında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılan çalışmalar (Ateş, 2018; Öztürk, 2018; Karakuş, 2019) mevcuttur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinin ve girişimcilik düzeylerinin belirlenerek eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin öğretmen adaylarının eğitime yönelik olarak yapılacak planlamalarda yol gösterici olacağı ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

Örnekleme oluşturan öğretmen adaylarının veri toplama araçlarına içten ve doğru cevap verdiği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Mevcut çalışmanın örnekleme, 2021 - 2022 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören 151 öğretmen adayı ile sınırlıdır.

Mevcut çalışmada ulaşılan sonuçlar; öğretmen adaylarına uygulanmış olan, Ağdacı (2018) tarafından uyarlanan "Eleştirel Düşünme Ölçeği" ile Devenci ve Çepni'nin (2015) geliştirdiği "Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği"nden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Beceri: Uzmanlık, bir şeyi yapmadaki maharet, elinden iş gelme durumu, ustalık (Kaptan, Yetişir ve Demir, 2007).

Eleştirel Düşünme: Eleştirel düşünme "bir sorunu tutarlılık ve geçerlilik açısından bilimsel, kültürel ve sosyal ölçütlere göre yargılama ve değerlendirmede işe koşulan tavır, bilgi ve beceri süreçlerinin bütünü" dür (Kazancı, 1989).

Girişimcilik: "Günlük yaşantımızda, sosyal ilişkilerimizde, iş çevremizde ortaya koyduklarımızı ve etki yaratacak davranışları en iyi şekilde göstermek ya da istenilen mal veya

hizmeti daha iyi tasarlanmış bir biçimiyle üretmek doğrultusundaki becerilere verilen addır” (Hezen, 2009).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eleştirel Düşünme Becerisi

İnsanlar sahip oldukları düşünme becerisi sayesinde olayları anlamlandırmakta ve bunları kendilerine uyacak biçimde düzenleyebilmektedir (Umay, 2003). Çağdaş dünyada yaşanan hızlı gelişmeler sonucunda, bireyler düşünme becerilerini geliştirmek durumundadır (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). İnsanlar düşüncelerini eylem haline getirirken öncelikli olarak “neden” sorusunu kendilerine sorar, eylemi gerçekleştirmek için uygun nedenler bulur ve eylemlerine mantıklı dayanak oluştururlar (Gürel, 2020). Düşünme eyleminin temel amacı; bireylerin yaşamındaki olaylara anlam yüklemesi, bu olayları kategorize ederek sınıflandırması ve öznel bir biçimde kimliklendirmesidir. Bireyler tanımlama, açıklama, kavrama, karşılaştırma, çözümlenme, yargıda bulunma, bir senteze ulaşma ve benzeri eylemleri düşünme sırasında gerçekleştirmektedir (Şenşekerci ve Bilgin, 2008).

Alanyazında düşünme kavramına yönelik birçok tanıma rastlanmıştır: Düşünme, mevcut bilgiler kullanılarak başka bir bilgiye ulaşma, eldeki bilgilerin ötesine gitmedir (Özden, 1999). Güneş’e (2012) göre düşünme, “bilgi edinme, anlama ve öğrenme sürecinin en önemli bileşeni” şeklinde ifade edilmiştir (aktaran Altıntaş, 2019). Düşünme, insanların edindiği bilgiyi kullanarak çevresine uyum sağlamasına yardımcı olan buna yönelik birçok beceriyi içeren karmaşık bir yapıdır (Deniz, 2003). Düşünme, fikirleri oluşturma ve sonuçlara ulaşmaya yönelik bilişsel yetenekleri harekete geçirmektir (Paul, Elder ve Bartell, 1997). Düşünmenin üst düzey düşünme becerilerinin tümünü içeren karmaşık bir süreç olduğu ifade edilebilir. Düşünme bireyin belli bir hedefe yönelik birçok zihinsel işlem kullanması şeklinde tanımlanabilir (Beydoğan, 2003). Düşünme kavramı içerisinde bireyler arasındaki farklılıklara yönelik çeşitli düşünme becerileri yer almaktadır. Eleştirel düşünme bu düşünme becerilerinden bir tanesidir (Şahin, Çakmak ve Hacımustafaoğlu, 2015).

Eleştirel düşünme kavramsal olarak 20. yüzyılın sonunda alanyazında yer almıştır (Emerson, 2013). Eleştirel düşünme “aktif, amaçlı, bilinçli, örgütlü, kanıtlara dayalı, sorgulama, yargılama, çıkarım yapma, muhakeme gibi özellikleri taşıyan üst düzey zihinsel beceriler”dir (Yılmaz ve Çokluk Bökeoğlu, 2008). Eleştirel düşünme; çözümlenme, değerlendirebilme, yorumlayabilme ile anlamlandırabilmeyi hedefleyen ve özgür iradeyle karar vermeye dayanan bir düşünme şeklidir (Facione, 1990). Eleştirel düşünme “bir sorunu tutarlılık ve geçerlilik açısından bilimsel, kültürel ve sosyal ölçütlere göre yargılama ve değerlendirmede

işe koşulan tavır, bilgi ve beceri süreçlerinin bütünü” şeklinde ifade edilmektedir (Kazancı, 1989). Özdemir’e (2005) göre eleştirel düşünme, “birtakım zihinsel ve entelektüel becerilerin kullanılarak bir bilginin ya da savın neden ve sonuçlarını çeşitli filtrelerden geçirerek açıklamaya çalışan ve tüm bunları geçerli ve güvenilir bilgilere dayandırarak gerçekleştiren bir disiplindir” (aktaran Altıntaş, 2019). Eleştirel düşünme istenilen bir ürünün ortaya çıkma ihtimalini artırmak için zihinsel becerilerin ve stratejilerin kullanılması olarak belirtilmektedir (Halpern, 1998). Eleştirel düşünmenin, düşünmenin en gelişmiş biçimi olduğu söylenebilir çünkü eleştirel düşünme saplantı olmadan, nesnel ve derinlemesine düşünmedir (Altıntaş, 2019). Eleştirel düşünme bireylerin inançlarına, duyumlarına ve elde ettikleri bilgilere şüpheyle yaklaşmalarını; mantıklı gerekçeler sunarak bu bilgileri sorgulamalarını, değerlendirmelerini; bu bilgilere farklı alternatifler üretmelerini veya bu bilgileri doğrulamaya yönelik gösterdikleri çabaları içermektedir (Gürel, 2019).

2.1.1. Eleştirel Düşünme Becerisine Etki Eden Faktörler

Eleştirel düşünme, bir hedefe yönelik düşünmeyi gerektiren planlı bir eylemdir. Eleştirel düşünmenin temelinde herhangi bir durum veya olaya şüpheli bir bakış açısıyla yaklaşarak mantıklı gerekçeler bulma yer almaktadır. Doğru bilgiye ulaşabilmek ve en iyi sonucu elde edebilmek için cevabı net olarak belli olan soruların sorulması ve bu sorulara cevap aranırken yalnızca destekleyici kanıtların kullanılması gerekmektedir (Söylemez, 2016). Bununla beraber eleştirel düşünme için uygun süreçlerin ve ortamın hazırlanması oldukça önemlidir. Buradan hareketle eleştirel düşünmenin öğretiminde eleştirel düşünme becerisine etki eden bazı faktörlere dikkat edilmesi gerekmektedir. Eleştirel düşünme becerisine etki eden faktörlerin fark edilmesi eğitim-öğretim sürecini de etkilemektedir (Yılmaz, 2019).

Eleştirel düşünmeyi etkileyen faktörler içerisinde; zihinsel ve fiziksel gelişimle beraber çevresel ve kalıtsal etkenlerin de yer almaktadır. Bununla birlikte kalıtım ve çevre, gelişim sürecinde farklı özellikleri farklı şekillerde etkilemektedir (Senemoğlu, 2009). Eleştirel düşünme becerisine cinsiyet, zekâ, kültür, aile, eğitim, okul ve öğretmen tutumu gibi birçok faktör etki etmektedir. Aynı zamanda eleştirel düşünme becerisine sahip bireylerin kendi düşüncelerine ve varsayımlarına yaklaşımı da eleştirel düşünme becerisine etki eden faktörlerdendir (Gürel, 2020). Bireylerin eleştirel düşünmeye yönelik tutumunun olumlu olması ve bireyin açık fikirli olması gerekmektedir (Barnet ve Bedau, 2014).

Eleştirel düşünme becerisine etki eden en önemli faktörler içerisinde zekâ yer almaktadır. Bireysel ve çevresel şartlar eşit tutulduğunda eleştirel düşünme becerisinin

gelişmesi için zekâ seviyesinin yüksek olması önem arz etmektedir (Kazancı, 1989). Düşünme, karar verme ve sonuca ulaşma belirli bir zekâ seviyesini gerektirmektedir. Bu yüzden eleştirel düşünme becerisine sahip olabilmek için de belirli bir zekâ seviyesine sahip olmak gerekmektedir. Bununla beraber, her zekâ seviyesi yüksek bireyin eleştirel düşünme becerisine sahip olduğu söylenemeyeceği gibi düşük zekâ seviyesinde bireylerin eleştirel düşünemeyecekleri de iddia edilemez (Özdemir, 2005).

Günümüzde yaşam şartları hayatın hemen her anında doğru kararlar vermeyi, muhtemel seçenekleri değerlendirmeyi, eylemlerin sonuçlarını önceden kestirebilmeyi gerektirmektedir. İnsanoğlu doğuştan sorgulama ve keşfetme özelliğine sahiptir ve bu özellikler bireyin aile ve çevresiyle girdiği etkileşimin niteliğine ve özelliğine göre değişmektedir (Gürel, 2020). Bireyin insan ilişkilerinin tüm yönleriyle karşılaştığı ilk yer ailedir. Bu nedenle bireyin kişiliğinin gelişiminde aile içindeki deneyimleri rol oynamaktadır (Yavuzer, 2005). Ailenin sahip olduğu yargılar, görüşler, din anlayışı, çevresine yönelik tutumu, yetiştirdikleri bireyin görüşleri, yargıları, çevreye yönelik tutumları üzerinde etkilidir. Bu etkinin aile tarafından fark edilmesi ve göz ardı edilmemesi oldukça önemlidir. Ailelerin çocuklarını yetiştirirken onların düşünme becerilerini geliştirmelerine olumlu katkı sağlayacak özellikle sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilecekleri ortamlar sunmaya özen göstermeleri gerekmektedir. Bununla birlikte ailelerin çocuklarına kazandıracakları davranış biçimlerini nedenlerini belirterek kazandırmaya dikkat etmeleri gerekmektedir. Buna dikkat edilmediği takdirde kendi görüşlerini oluşturmada güçlük çeken, sorgulama becerileri gelişmemiş, çevresindeki insanların etkisi altında kalan ve bağımsız düşünüp karar veremeyen bireyler yetiştirilmiş olacaktır (Gürel, 2020). Aile içerisinde bireye gösterilen ilgi ve psikolojik olarak özerklik sağlayıcı tutumlar öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini olumlu etkilemektedir (Özelçi, 2012). Aileler davranışları ile yetiştirdikleri bireye örnek olur ve kurdukları ilişki sonucu bireyin kişiliğinin ve benlik algılarının oluşumunda rol oynar (Özdoğan, 2000).

Eleştirel düşünmeyi etkileyebilen faktörler arasında eğitim - öğretim ortamına da yer verilmektedir. Eğitim ortamlarının bireyin sorgulama ve keşfetme becerisini geliştirmesine yardımcı olacak ve bu becerilere süreklilik sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Böylelikle birey doğasına uygun gelişim gösterip diğer yandan değişen koşullara ve çevreye uyum sağlayabileceği şekilde yeteneklerini uyarlayabilecektir (Gürel, 2020). Eleştirel düşünme becerisinin eğitim öğretim süreci içerisinde etkin bir biçimde öğrenciye kazandırılmasında öğretmenin rolü yadsınamaz. Öğretmenlerin öğrenme ortamlarını tasarlarken; öğrencilerin

eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek ortamlar sunmaya dikkat etmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin; öğrencilerin eleştirel düşünmeye yönelik olumlu bir tutum geliştirecekleri ortamlar tasarımları oldukça önem arz etmektedir. Ders ortamında öncelikli olarak tartışma yöntemi ve diğer çeşitli yöntem ve tekniklerin işe koşulmasının da öğrencilerin eleştirel düşünme becerisi kazanmasında etkili olacağı öngörülmektedir. Bunun yanında ders esnasında öğrencilerin gerçek hayat problemleriyle karşı karşıya bırakılarak onlardan bu problemlere istekli bir biçimde çözüm üretmelerinin beklenmesinin, onların eleştirel düşünme becerisinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). Okullarda eleştirel düşünme becerisini geliştirmeye önem veren programların yer alması gerekmektedir. Ders esnasında özellikle eleştirel düşünme becerisini geliştiren etkinlikler işe koşulmalıdır (Toyran, 2015).

Eleştirel düşünme becerisine sahip olan bireyler, bir argüman arayışı içerisinde karar alırlar (Gürel, 2020). Eleştirel düşünebilen bireyler bir sorunun nedenlerini sorgular, güvenilir kaynaklara ulaşmaya çalışır ve detaylara takılmadan ana noktayı belirlemeye çalışırlar (Doğanay, 2000). Eleştirel düşünme düzeyi yüksek bireylerin; kendilerini iyi tanıdıkları, olaylara farklı açılardan bakabildikleri, olayları irdelemeden kabul etmedikleri bilinmektedir. Bu bağlamda eleştirel düşünme düzeyi yüksek bireylerin; günlük yaşamda karşı karşıya kaldıkları olaylara farklı açılardan bakabilme, diğer insanların görüşlerini göz önünde bulundurabilme, olayların nedenlerine yönelik bilgi edinebilme, ve bu bilgileri sınavabilme, tartışma sürecinde kendi görüşünü destekleyecek kanıtlar sunabilme ve buna benzer nitelikte üst düzey becerileri edinmiş olduğu dolayısıyla araştırma sürecini yaşantılarının bir parçası haline getirdikleri ve süreç içerisinde kaygı düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir (Yılmaz ve Çokluk Bökeoğlu, 2008). Eleştirel düşünen bireyler farklı bakış açılarını göz önünde bulundurarak düşüncelerini geliştirirler ve anlamlı bir biçimde mantıklı olarak nasıl düşünebileceklerini iyi bilirler. Aynı zamanda bu bireyler düşüncelerini arzu ve duygularından ustalıkla ayırabilmektedir. Kendi düşüncelerini değerlendirerek ve analiz ederek güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyarlar (Gürel, 2020). Eleştirel düşünme düzeyi yüksek bireyler, akılcı bulmadıkları inançları değiştirmek için eleştirel düşünme becerilerini kullanmaktadır. Bu bireyler yeni inançlar ortaya koyarken diğerler bireylerin inançlarını olduğu gibi kabul etmek yerine sorunlarına kendileri çözüm aramaktadır. Bu bireyler anlamlandıramadıkları görüşleri doğru ya da yanlış olarak kabul etmeden önce mantık süzgecinden geçirmektedir. Aynı zamanda bu bireyler sadece mevcut durumu eleştirmekle yetinmeyip çözüm üreterek

alternatifleri de ortaya koyarlar. Eleştirel düşünen bireyler kendi kararlarını vermede aktif rol oynarlar ve yönlendirilmeye izin vermezler (Akınoğlu, 2003).

Eleştirel düşünme becerisi yüksek bireyler aynı zamanda iyi birer düşünür olarak bilinmektedir. Kendi düşüncelerinin ne olduğunun farkına varırlar, düşüncelerini yansıtmayı da iyi bilirler. Kendi düşüncelerinin üzerine gidip düşüncelerini irdelemekten çekinmezler (Gürel, 2020). “Eleştirel düşünen bireylerin doğru ya da doğrulara ulaşma amacıyla bilgi kaynaklarını mantıksal bir çerçevede irdeleyen, öne sürülen iddiaları destekleyen kanıtları benzerlikleri ve farklılıkları açısından açık bir biçimde ifade ederek, elde edilen sonuçlardan yargıya ulaşmaya çalıştıkları görülmektedir” (Kurt ve Kürüm, 2010). Bunlara ek olarak Halpern (1989) tarafından yapılmış olan çalışmada, eleştirel düşünebilen bireyin özellikleri arasında plan yapmaya isteklilik, esneklik, istikrarlı olma ve hataları kabul etmenin yer aldığı ifade edilmektedir (aktaran Özelçi, 2012)

Ferrett’e (1997) göre ise, eleştirel düşünme düzeyleri yüksek öğrencilerin özellikleri arasında bilgileri sürekli sorgulama ve ifadeleri sürekli değerlendirme yer almaktadır. Eleştirel düşünen öğrenciler meraklı, insanları dikkatlice dinleyen ve onlara geri bildirim veren öğrenciler olarak nitelendirilmektedir. Aynı zamanda bu öğrencilerin sorunlara alternatif çözümler üretmede oldukça başarılı olduğu ve görüşlerini desteklemek için kanıtlara başvurdukları ifade edilmektedir. Bunun yanında eleştirel düşünen öğrencilerin konuyla ilgisi olmayan ve yanlış olan bilgileri sorgulamadan kabul etmedikleri belirtilmektedir (aktaran Tümkaya, Aybek ve Aladağ 2008).

2.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eleştirel Düşünme Becerisi

Eğitim durağan değil yaşam boyu devam eden bir süreçtir ve okulda kazandırılması hedeflenen düşünme becerilerinin bireyin karşı karşıya kaldığı zorlukları aşmasına yardımcı olacağı öngörülmektedir (Şenel, 1996). Eğitim sisteminden ve okullardan, sürekli değişim gösteren bir dünyaya uyum sağlayabilecek, sosyal sorunlara duyarlı ve demokratik değerlere sahip, sorumluluk sahibi, eleştirel düşünebilen, bireyler yetiştirmesi beklenmektedir (Aktaş, 2019). Öğrencilerin toplumda aktif rol almasında üst düzey düşünme becerilerinin etkisi oldukça önemlidir (Demirtaş, 2019). Ülkelerin kalkınması da toplum içerisinde yer alan vatandaşların düşünme becerilerinin geliştirilmesiyle oldukça ilişkilidir (Özden, 2003). Değişen koşullar ve ihtiyaçlar doğrultusunda uluslararası alanda rekabet edebilecek kadar donanımlı, karar verme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerisi gelişmiş, problem çözebilen, sorumluluk sahibi bireylerin yetiştirilmesi gerekliliği göz önünde bulundurularak

eğitim programları da g¼ncellenmektedir. Öğretimde, düşünmeyi öğrenme önem kazanmıştır. Buradan hareketle düşünebilen, eleştiren, üretebilen bireylerin yetiştirilmesi ve bireylere düşünme becerilerinin kazandırılması hedeflenerek eğitim programları hazırlanmaktadır (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006).

Banks (1990), sosyal bilgilerin, öğrencilerin toplumsal problemlere yönelik farkındalık geliştirmesine ve bu problemlere istekli olarak çözüm üretmesine katkıda bulunacak en önemli derslerden biri olduğuna dikkat çekmektedir (aktaran Gürel, 2020). Sosyal bilgiler, bireyleri hayata hazırlamanın ötesinde hayatın kendisi olma niteliği taşıyan, farklı bakış açılarının ortaya konmasını destekleyen, bu bakış açılarına ilişkin yönlendirmeler yapılmasını esas alan çok yönlü bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır (Kılıçoğlu, 2015). Sosyal bilgiler, bireylerin topluma uyum sağlamalarına yardımcı olmayı, toplumsal sorunların farkında olan ve bu sorunlara çözümler üretebilen, hak ve sorumluluklarının bilincinde olan bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. (Kaya, 2015). SBDÖP’nda (2018), “bilgiyi üreten, işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, toplum ve kültüre sağlayan bireyler” yetiştirmenin hedeflendiği belirtilmektedir. SBDÖP’nda (2018) yer alan ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen 27 beceri arasında “eleştirel düşünme becerisi” de yer almaktadır.

Eleştirel düşünme; özgün düşünceler oluşturabilen, kendi düşünce sistemini kurup değerlendirmelerde bulunabilen olayları analiz edebilen, farklı özellikleri ayırt edip karşılaştırabilen kişilerin yetişmesine etki etmektedir (Altuntaş, Yılmaz ve Turan, 2018). Bireylerin eleştirel düşünme becerisinin gelişebilmesi için üç adım gereklidir. Bireylerin kendi düşünce sürecine yön verebileceğinin farkında olması, başkalarının düşünce süreçlerini inceleyebilmesi, öğrendiği bilgileri kendi hayatında kullanabilmesi önemlidir (Cüceloğlu, 1995). SBDÖP (2018), yedi öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır ve eleştirel düşünme becerisine özellikle “Birey ve Toplum”, “Etkin Vatandaşlık” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında rastlanmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin eleştirel düşünme becerisini kazandırmada oldukça önemli bir rol oynadığı dikkati çekmektedir. Eleştirel düşünme becerisini öğrencilere kazandırılması sürecinde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir Buradan hareketle, sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisini edinmiş olması önemlidir ve öğrencilerine bu beceriyi kazandırmada yetkin olması beklenmektedir.

2.2. Girişimcilik Becerisi

Girişimcilik “ilk girişen, başlayan” anlamına gelmektedir. Latince “Intare” kelimesinin kökünden türetilen, İngilizce “enter” ve “pere” kelimelerinin birleşiminden oluşan “entrepreneur” kelimesi ile ifade edilmektedir (İraz, 2005). Bu kavramın dilimizde karşılığı “üstlenmek” olarak belirtilmektedir (Güney, 2015). Girişimcilik birçok kaynakta farklı biçimlerde ifade edilmektedir. Girişimcilik kelime anlamı olarak “müteşebbislik” şeklinde tanımlanmaktadır. Girişimcilik kavramı bireysel ve toplumsal açıdan ele alınmaktadır. Buradan hareketle girişimcilik, bireyin almış olduğu eğitimin ve çevresinde bulunan kurumların etkisiyle kalkışılan yenilik süreci olarak belirtilmektedir (Aksel, 2010). Girişimcilik geçmiş dönemlerde “iş kurma, mevcut işini iyileştirme, yüksek kar elde etme” şeklinde tanımlanırken günümüzde sıklıkla “risk alarak ve yaratıcı gücünü kullanarak fırsatların farkına varma ve bu fırsatları değerlendirme” şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Bozkurt, 2007). Girişimcilik bireylerin etrafında doğabilecek fırsatları önceden fark ederek ortaya çıkardığı üründen kâr elde etmesidir (Bozkurt, 2000). Bunların yanında girişimcilik; çekinmeden risk alma, yenilik yapma ya da mevcut durumu geliştirmeyi içerir (Arıkan, 2002).

Girişimcilik faaliyetleri insanoğlunun varoluşundan günümüze kadar gelişerek ve değererek sürdürülmüş ve çeşitli uygulamalarla ortaya konmuştur (Tarhan, 2020). İnsanoğlunun yaşamını devam ettirebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yaptığı faaliyetlerin her biri girişimcilik olarak ifade edilmektedir (Öztürk, 2020). Tarihin ilk dönemlerinden itibaren avcılık ve hayvancılık faaliyetleri insanoğlunun girişimci yanını ortaya çıkarmıştır. Avcılık ve hayvancılıkla yaşamını sürdüren insanlar girişimci olarak görülmektedir (Akyüz, 2010). İnsanoğlu avcılık ve toplayıcılık döneminden sonra tarım ile geçimini sağlamaya başlamış ve yerleşik yaşama geçmiştir. Tarımsal faaliyetlerin artmasının ihtiyaç fazlası ürüne sebep olduğu da bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla insanoğlu ihtiyaçından daha fazlasını ürettikten sonra elinde kalan ihtiyaç fazlası ürünü pazarlarda karşılığında takas ederek girişimcilik fikrini ilk kez ortaya koymuştur (Durukan, 2006). Bununla beraber girişimcilik kavramına tam anlamıyla uyum sağlayacak gelişmelerin Orta Çağ’da yaşandığı ve girişimcilik kavramının terim olarak ilk kez Orta Çağ’da kullanıldığı kabul edilmektedir (Öztürk, 2018). Bu dönemde girişimcilik faaliyetleri üretim projeleriyle sınırlı kalmıştır. Bu tür projelere katılan kişilerin sadece kendilerine verilen kaynakları yönettiği ifade edilmektedir (Bayrakdar, 2011). İlerleyen zamanlarda batılı insanların yaptığı coğrafi keşifler ve dünyadaki ticaret yollarının değermesi, yüksek bir servet edinmelerine neden olmuştur. Bu servete, dönemin bilim adamları tarafından

oluşturulmuş modern bilim yöntemleri de eklendiğinde, batılı insanlar sadece kaynakların daha verimli şekilde kullanılmasını sağlayacak sanayi devrimini gerçekleştirmiştir (Durukan, 2006). Kohl'a (1996) göre sanayi devriminin ortaya çıkışıyla birlikte girişimcilik içerisinde sürekli bir artış ve gelişim görülmüştür (aktaran Çelik, 2014). 20. yüzyıla gelindiğinde girişimciliğin gelişmesine engel olan iki olay karşımıza çıkmaktadır. Bu engellerden biri 1929 Dünya Ekonomik Krizi, diğeri ise dünya savaşlarıdır. Bu dönemin devamında girişimcilik kavramının da değişikliğe uğradığı söylenebilir. Girişimcilik kavramı 21. yüzyılda dünyada ve ülkemizde sıkça kullanılmaya başlanmıştır (Öztürk, 2018).

Girişimciliğin temelinde bir anlayış ve davranış biçimi olduğu söylenebilir (Çetindamar, 2002). Bu doğrultuda girişimcilik fırsatları önceden fark edebilme, fırsatları doğru değerlendirme, risk alma, kaynakları etkin kullanabilme gibi yetkinlikleri de gerektirmektedir. Eğitim-öğretim içerisinde girişimciliğe yönelik farkındalık yaratma ve duyarlılık geliştirme hedeflenmektedir. Eğitim-öğretim sürecinde, bireyler geleceğe dair plan yapan, planlarını etkili bir biçimde hayata geçiren, girişimcilik becerisi yüksek bireyler hâline gelebilirler (Akyürek ve Şahin, 2013). Girişimci bireylerin yetiştirilmesinde; çocuklarda ve gençlerde özgüveni geliştirmek, çocukları ve gençleri kendi fikirlerini ortaya koyabilmeleri yönünde motive etmek ve bu doğrultuda gereken olanakları sunmak gerekmektedir (Aydın ve Er, 2015). Öğrencilerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi günümüzün gerektirdiği şartlara ve değişen iş şartlarına uyum sağlayacak bireyler olarak yetiştirilmelerine katkı sağlayacaktır (Gömleksiz ve Kan, 2009).

2.2.1. Girişimcilik becerisine etki eden faktörler

Bireylerin girişimcilik becerisine etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler içerisinde kişinin bireysel, psikolojik özellikleri, davranış ve becerileri yer almaktadır (Koçyiğit, 2013). Bunun yanında Kılıç (2017), girişimciliğe etki eden faktörler arasında aile yapısı, toplumsal çevre, ekonomik faktörler, hukuki düzenlemeler, siyasi ve idari faktörler, psikolojik etmenler, eğitim, din yer aldığını belirtmektedir (aktaran Akkaya Yılmaz, 2020). Benzer olarak bireylerin girişimcilik becerisine sahip olmasında; ailenin yapısı, ailedeki girişimci bireylerin durumu, sosyal çevrede örnek alınan bireyler, cinsiyet, eğitim durumu, bireysel farklılıklar, bireyin yaşı, çalışma hayatı, psikolojik ve karakteristik özellikleri gibi birçok faktörün etkili olduğu vurgulanmaktadır (Yavaşoğlu, 2019).

Bireylerin girişimcilik faaliyetlerinde çevresel faktörlerin etkisi yadsınamaz. Bireyler içerisinde yaşamını sürdürdükleri toplumsal karakteri benimsedikleri için toplumun kültürü

bireyin verdiği kararları ve bireyin özelliklerini etkilemektedir. Buradan hareketle çevresel faktörlerin girişimcilik faaliyetleri üzerinde etkili olduğu açıkça görülmektedir (Tarhan, 2020). Girişimciliği etkileyen çevresel faktörler arasında kültürün, eğitimin, aile ve sosyal çevrenin, yasal siyasal ve idari faktörlerin de yer aldığını söylemek mümkündür (Esen ve Çonkar, 1999). Bireylerin içerisinde yetiştikleri aile de girişimciliği etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır (Tarhan, 2020). Girişimcilik becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak ailelerin bireylerin için teşvik edici rol üstlenmesi önemlidir.

Bireyin yaşı, eğitim durumu, cinsiyeti, gelir durumu, psikolojisi de girişimcilik üzerinde etkili olan faktörlerdendir. Özellikle bireyin psikolojisi ile doğrudan ilişkili olan cesaret, risk alma, yeniliğe açık olma gibi özellikler girişimciliğe önemli ölçüde etki etmektedir. Girişimci kişiliğin oluşmasında bireysel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama düzeylerinin yanında bireyin karakteri ve tecrübeleri de etkili olmaktadır (Öğretir Özçelik ve Tuğluk, 2019). Bireyleri girişimci olmaya yönelten faktörler ise; refah seviyesini yükseltmek, mevcut düşünceleri bırakarak yeni düşünceleri gerçekleştirmek, toplum içerisinde saygın bir konumda olmak ve özgür iradeyle işini yapma ve bağımsız olma şeklinde açıklanmaktadır (Bozkurt, 2011).

Başarılı girişimciler yüksek ikna kabiliyetine sahip olması gereken kişilerdir. Bunun yanında liderlik yeteneklerinin ve yöneticilik becerisinin yüksek olması gerekmektedir. Başarılı bir girişimci, etkin bir liderlik ve yöneticilik becerisinin yanında kişilerarası iletişim becerisinin de kuvvetli olması gerekmektedir. Başarılı bir girişimci, cesaretli ve kararlı olmak durumundadır. Bununla beraber başarılı bir girişimcinin yaratıcı düşünebilen ve değişime açık olması da beklenmektedir. Girişimcilerden beklenen diğer özellikler arasında sempatik olma, güvenilir olma ve ileri görüşlü olma yer almaktadır. Girişimcilerden beklenen en önemli özelliklerden biri de fırsatları önceden fark edebilmek ve bu fırsatları değerlendirebilme yeteneğidir (Yılmaz ve Sünbül, 2009). Benzer olarak Morris (1998) girişimci kişilerin özellikleri arasında; fırsatları görebilme, fikir geliştirebilme, iş fikrini hayata geçirecek kaynakları tespit ve temin edebilme gibi birtakım özelliklerin yer aldığını belirtmektedir. Bu bilgilerden hareketle girişimcilik düzeyi yüksek bireylerin çevresindeki bireylerden farklı özellikleri bünyelerinde barındırdıkları açıkça görülmektedir (aktaran Karakurt ve Yazıcı, 2021).

2.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Girişimcilik Becerisi

Günümüzde donanımlı bireylere duyulan ihtiyaç günden güne artış göstermektedir. Toplumlar, sorumluluk almaya gönüllü olacak girişimci bireylere ihtiyaç duymaktadır. Ülkenin

gelişimi ve kalkınmasında girişimci bireylerin rolü oldukça önemlidir (Karakuş, 2019). Girişimcilerin desteklenmemesi ya da girişimci bireylerin sayısının az olması gelişmemiş toplumların sorunları içerisinde yer almaktadır (Durukan, 2006). Eğitimin girişimcilik ile bir arada ele alınması bireylerde doğuştan mevcut olan girişimcilik becerilerinin ortaya çıkarılmasına katkı sağlayabilir (Yıldırım, 2008). Girişimciliğin bireyin içinden gelmesi gerektiğine ve şans etkenine bağlı olduğuna inanılmaktadır. Bununla beraber eğitimin girişimcilik becerisinin geliştirilmesine olan katkısının göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Gözübüyük, 2019). Bu bağlamda bireylere girişimcilik becerisinin kazandırılmasında eğitimin payının oldukça önemli olduğu söylenebilir (Karakuş, 2019). Girişimcilik becerisine sahip olan bireylerin gelişimlerine katkıda bulunulmasında ve girişimciliğe yönelik farkındalığın artırılmasında eğitim rol oynamaktadır. Girişimcilik eğitimi bireylerin sahip olduğu girişimcilik becerisinin farkına varılması ve hayata geçirilmesi yönünde katkı sağlayabilir (Günay, 2016). Eğitim bireylere girişimcilik ile ilgili farkındalık kazandırmanın yanında; bireylerde başarıya isteğini artırmayı, bireylerin kararlı olmalarını, sorumluluk alma, kendine güven gibi girişimcilikle ilişkili özellikler kazanmalarını sağlar, fırsatları en iyi şekilde değerlendirmelerine yardımcı olur (Arıkan, 2002). Eğitim; bireyin sosyalleşmesini sağlar ve bireyin gelişmesine olanak tanır. Bununla beraber ülkenin kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasında eğitim büyük rol oynamaktadır. Ülkelerin ekonomisinin büyüüp gelişmesi içerisinde yaşayan insanların nitelikli eğitim almasıyla, eğitimle kazandıkları bilgi ve becerinin niteliğiyle ilişkilidir (Çakmak, 2008).

Girişimcilik becerisi içerisinde “iletişim, iş birliği, özdenetim, karar verme, problem çözme ve yenilikçi düşünme” gibi birtakım beceriler de yer almaktadır. Girişimcilik becerisinin kazandırılmasında eğitimin rolü her alanda olduğu gibi önem arz etmektedir. Girişimciliğin daha çok işletme ve iktisat biliminin ilgilendiği bir konu olmasının yanında birçok disiplinle ilişkili olduğu söylenebilir (Tanova ve Karadal, 2016). MEB (2005), girişimciliği “...empati kurma, insan ilişkilerinde uyumlu davranışları gösterebilme, plan yapma, planlarını uygulayabilme, risk alma; herhangi bir alanda gerek duyulan ürünü fark etme...” şeklinde açıklamaktadır (aktaran Gözübüyük, 2019). Girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik eğitimlerin asıl amacı; bireylerde hem girişimciliğe dair farkındalık oluşturmak hem de bireylere girişimcilik becerisi kazandırmaktır (Ağca ve Kurt, 2007).

SBDÖP’nda (2018) yer alan ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen 27 beceri arasında “girişimcilik becerisi” de yer almaktadır. SBDÖP’nda (2018) girişimcilik becerisine

“Üretim Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında yer verildiği görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin öğrencilere girişimcilik becerisini kazandırmada önemli bir rol oynadığı açıktır. Bireylere girişimcilik becerisi kazandırma sürecinde örnek olacak tecrübeli ve alanında başarılı girişimcilerin bilgi ve tecrübelerinden faydalanılması sağlanması faydalı sonuçlar verebilir. Girişimcilik becerisini öğrencilere kazandırma sürecinde de öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu süreçte sosyal bilgiler öğretmenlerinden ve öğretmen adaylarından bu beceriyi öğrencilere kazandırmada yetkin olmaları beklenmektedir.

2.3. İlgili Alanyazın

Bu bölümde mevcut çalışma ile ilgili olarak alanyazında yer alan çalışmalara yer verilmiştir. Eleştirel düşünme becerisi ve girişimcilik becerisi bağlamında öncelikle sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmalar detaylı olarak belirtilmiş devamında çeşitli bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.3.1. Eleştirel düşünme becerisi ile ilgili yapılan çalışmalar

Alanyazın incelendiğinde eleştirel düşünme becerisiyle ilgili olarak çeşitli bölümlerdeki öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisini inceleyen ve karşılaştıran çeşitli çalışmalara (Acun, Demir ve Göz, 2010; Alper, 2010; Akkaya, İsci ve Kırmızı, 2018; Aktaş, 2019; Aldan Karademir, 2013; Aliustaoğlu ve Tuna, 2015; Ayvaz, 2018; Beşoluk ve Öner, 2010; Can ve Kaymakçı, 2015; Cengiz, 2004; Çer, 2020; Deniz, 2009; Deringöl, 2017; Duran, 2019; Dutoğlu ve Tuncel, 2008; Ekinci, 2009; Ekinci ve Aybek, 2010; Emir, 2012; Erişti ve Erdem, 2018; G. Ocak, Eğmir ve İ. Ocak, 2016; Göçük, 2018; Gülveren, 2007; Kalelioğlu, 2011; Kandemir, 2017; Karalı, 2012; Karaman, 2016; Karataş, 2013; Kaya, 2010; Kaya ve Yüce 2020; Kırmalı, 2015; Kutluca,; Kuzu, 2015; Kürüm, 2002; Özdemir, Buyruk ve Güngör, 2018; Özden, 2005; Sarıgöz, 2014; Şenlik, Balkan ve Aycan, 2011; Türkmen, 2014; Uluçınar, 2012; Yılmaz ve İbiş, 2018; Zayıf, 2008) rastlanmıştır. Devam eden kısımda yukarıda atıf yapılan çalışmalardan bazıları ile ilgili detaylı açıklamalara yer verilmiştir:

Can ve Kaymakçı (2015), “Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri” adlı makalesinde tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada örnekleme, 2011-2012 öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmenliği Programlarının birinci ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören toplam 421 öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin genel olarak düşük olduğu tespit edilmiştir.

Beşoluk ve Önder (2010), “Öğretmen Adaylarının Öğrenme Yaklaşımları, Öğrenme Stilleri ve Eleştirel Düşünme Becerilerinin İncelenmesi” adlı makalesinde örnekleme, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 528 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak “Düzenlenmiş İki Faktörlü Çalışma Süreci Anketi”, “Algısal Öğrenme Biçimleri Anketi” ve “California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin genelde orta ve düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.

Gülveren (2007), “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerileri ve Bu Becerileri Etkileyen Eleştirel Düşünme Faktörleri” adlı doktora tezinde örnekleme, Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi’nde 2006 - 2007 eğitim öğretim yılı içerisinde öğrenim gören 1302 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma, betimsel ve ilişkisel bir alan araştırmasıdır. Çalışmada veri toplama aracı olarak “Cornell Eleştirel Düşünme Testi Düzey X” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinde cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Eleştirel düşünme becerisiyle ilgili sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarıyla (Açıslı, 2016; Akar, 2017; Çetin, 2008; Durnacı ve Ültay, 2020; Ergün, 2019; Gökkuş ve Delican, 2016; Gürleyük, 2008; Kızıltaş, 2011; Koçak, Kurtlu, Ulaş ve Epçaçan, 2015; Şen, 2012; Şenyiğit, 2016; Yıldız ve Yılmaz, 2020; Yılmaz, 2017) ve fen bilgisi öğretmen adaylarıyla yapılmış çeşitli çalışmalara (Akbulut, 2019; Bulut, 2020; Demiral ve Çepni 2018; Gökmen, 2019; Kartal, 2012; Özsoy Güneş, Çingil Barış ve Kırbaşlar, 2013; Salur, 2019; Savaş, 2019; Tekin, 2013; Tekin, Aslan ve Yağız, 2016; Topuz, 2014; Yakar, 2010; Yalçınkaya, 2016; Yılmaz, 2018) rastlanmıştır. Devam eden kısımda yukarıda atıf yapılan çalışmalardan bazıları ile ilgili detaylı açıklamalara yer verilmiştir:

Akar (2017), “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Çokkültürlülük Değerlerini Yordama Düzeyi” adlı makalesinde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu, Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 231 sınıf öğretmeni adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Akar ve Ulu (2016) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük Değerleri Ölçeği” ve Uluçınar tarafından (2012) geliştirilen “Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2017), “Sınıf Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme ve Yanal Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki” adlı yüksek lisans tezinde tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim öğretim yılı güz döneminde Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda öğrenim gören olan 327 öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Karalı (2012) tarafından geliştirilen "Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" ve Semerci (2016) tarafından geliştirilen "Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışmada, sınıf öğretmen adaylarının yanal düşünme eğilimi ve eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğu, eleştirel düşünme eğilimi puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve mezun olunan lise türüne göre anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca; eleştirel düşünme becerisiyle ilgili Türkçe öğretmen adaylarıyla (Akdan, 2016; Bağcı ve Şahbaz, 2012; Çetinkaya, 2011; Durukan ve Maden, 2010; Koçer, 2021; Şen, 2009; Tican, 2013) beden eğitimi öğretmen adaylarıyla (Argon ve Selvi, 2011; Ayvaz, 2018; Bölükbaşıoğlu, 2021; Gül, 2019; Gülle, 2015; Gülünay, 2016; Karanfil, 2014; Korur, 2014; Saçlı ve Demirhan, 2008) ve okul öncesi öğretmen adaylarıyla yapılmış çeşitli çalışmalara (Alkoç, 2020; Bayraktar ve Yağan Güder, 2019; Şen, 2016; Toyran, 2015; Zincirli, 2014) rastlanmıştır. Örneğin; Çetinkaya (2011), “Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye ilişkin görüşlerin belirlenmesi” adlı makalesinde çalışma grubunu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü’nde öğrenim gören 195 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kökdemir (2003) tarafından Türkçeye uyarlanan “Kaliforniya Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinde cinsiyet değişkenine göre kızlar lehine, sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve dördüncü sınıflar arasında birinci sınıflar lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Alanyazın incelendiğinde eleştirel düşünme becerisiyle ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisini inceleyen çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Devam eden kısımda bu çalışmalarla ilgili detaylı açıklamalara yer verilmiştir:

Tekin (2021), “Covid-19 Pandemi Sürecinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerisine Yönelik Metaforik Algıları” adlı yüksek lisans tezinde nitel

araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Çalışmada örnekleme, 106 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Avaroğulları ve Şaman (2020), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğrenme Stilleri ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı makalesinde örnekleme, bir devlet üniversitesinde birinci ve dördüncü sınıfta öğrenim gören 111 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak “Kolb Öğrenme Stilleri Envanteri” ve “California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği” kullanmıştır. Çalışma sonucunda, adayların eleştirel düşünme eğilimleri yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Altıntaş (2019), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Medya Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki” yüksek lisans tezinde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada örnekleme, altı farklı üniversitede öğrenim gören 802 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kökdemir (2003) tarafından Türkçeye çevrilen “California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği”, Avrupa Komisyonu Medya Okuryazarlığı Birimi (2011) tarafından geliştirilen “Medya Okuryazarlığı Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük düzeyde; medya okuryazarlık düzeylerinin temel ve orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Aslan (2019), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eleştirel Düşünme Düzeylerine Yönelik Algılarının Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde karma yöntem kullanılmıştır. Çalışmada örnekleme, yaklaşık 100 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Ağdacı (2018) tarafından geliştirilen "Eleştirel Düşünme Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme düzeyleri ortalamanın üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Demirtaş (2019), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Düzeyleri” adlı yüksek lisans tezinde karma yöntem kullanılmıştır. Çalışmada örnekleme, 300 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak “California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarına uygulanan eleştirel düşünme ölçeğinin alt boyutlarında yaş, cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi, lise türü ve gelir durumu değişkenlerine göre anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Özgün (2019), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Demokratik Tutumlara Etkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek

lisans tezinde örnekleme, altı farklı üniversitede öğrenim gören 825 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Gözütok (1995) tarafından uyarlanan “Demokratik Tutum Ölçeği” ve Semerci (2016) tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve demokratik tutum puanlarında cinsiyet ve sosyal medya kullanımı değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu, demokratik tutum puanlarının öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu ve sınıf düzeyi, kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne gelir düzeyi, baba gelir düzeyi, ailenin yaşadığı yerleşim birimi, televizyon izleme süresi değişkenlerine göre anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Yücel (2018), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Tartışmalı Konuların Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde yarı deneysel yöntemlerden, kontrol gruplu ön test – son test deseni kullanılmıştır. Çalışmanın deney grubunu, dördüncü sınıfta öğrenim gören 31 öğretmen adayı, kontrol grubunu ise dördüncü sınıfta öğrenim gören 32 öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışma sonucunda, bir eleştirel düşünme modeli ile tartışmalı konuların derslerde yer almasının öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerine olumlu yönde etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Nalçacı, Meral ve Şahin (2016), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme ile Medya Okuryazarlıkları Arasındaki İlişki” adlı makalesinde örnekleme; birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören 284 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kökdemir (2003) tarafından geliştirilen “California Eleştirel Düşünme Eğilimleri” ölçeği ile Karaman ve Karataş (2009) tarafından literatüre kazandırılan “Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının sahip oldukları eleştirel düşünme eğilimlerinin medya okuryazarlıklarını %04 düzeyinde yordadığı tespit edilmiştir.

Tartuk (2015), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme ve Empati Kurma Eğilimlerinin Araştırılması” adlı yüksek lisans tezinde tarama modeli kullanmıştır. Çalışmada örnekleme, çeşitli üniversitelerde öğrenim gören 459 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” ve “Empatik Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile empati kurma eğilimleri arasında aynı yönde orta düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır.

2.3.2. Girişimcilik becerisi ile ilgili yapılan çalışmalar

Alanyazın incelendiğinde çeşitli bölümlerdeki öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin belirlenmesi ile ilgili olarak birçok çalışma (Aydın ve Öner, 2016; Çelik, 2014; Karademir, 2013; Karademir, Balbağ ve Çemrek, 2018; Memduhoğlu ve Şahin, 2017; Pan ve Akay, 2015; Yılmaz ve Sünbül, 2009) yer almaktadır. Örneğin: Yılmaz ve Sünbül (2009), “Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesi” adlı makalesinde örnekleme, Selçuk Üniversitesi, Eğitim ve Mesleki Eğitim Fakültesi’nde farklı bölümlerde öğrenim gören 474 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Girişimcilik Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Girişimcilik düzeyleri ile ilgili olarak fen bilgisi öğretmen adaylarıyla (Samancı, 2021; Şahin, 2018; Öztürk, 2018; Yavaşoğlu, 2019;) sınıf öğretmeni adaylarıyla (Atalay ve Anagün, 2017; Canbulat, Özbilen ve Çekiç, 2020) beden eğitimi öğretmen adaylarıyla (Adatepe, 2018; Yanardağ, 2021) ve okul öncesi öğretmen adaylarıyla yapılmış olan çeşitli çalışmalar (Biçer, 2019; Keleş, 2021) alanyazında mevcuttur.

Alanyazın incelendiğinde girişimcilik becerisiyle ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik becerisini inceleyen çeşitli çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalar ile ilgili detaylı bilgiler verilmiştir:

Yazıcı (2021), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimleri ile Girişimcilik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” yüksek lisans tezinde örnekleme, 572 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Özgenel ve Çetin (2017) tarafından geliştirilen “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği” ve Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının girişimcilik becerisi ve yaratıcı düşünme eğilimi arasında aynı yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yıldırım (2020), “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada örnekleme, dört farklı üniversitede öğrenim gören 454 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre risk alma düzeylerinde; yaşadıkları il ve sınıf düzeyi değişkenine göre yenilikçi olma düzeylerinde; sınıf düzeyi

değişkenine göre kendine güven ve girişimcilik düzeylerinde anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların fırsatları görme, duygusal zekâ ve girişimcilik düzeylerinde belirlenen değişkenlere göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Armut (2018), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde örnekleme, 175 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından geliştirilen “Üniversite Öğrencileri Girişimcilik Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Kılınç ve Armut (2018), “4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde örnekleme, 66 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından geliştirilen “Üniversite Öğrencileri Girişimcilik Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çermik ve Şahin (2015), “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adaylarının Sosyal Girişimcilik Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada örnekleme, 988 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Konaklı ve Göğüş (2013) tarafından geliştirilen “Aday Öğretmenlerin Sosyal Girişimcilik Özellikleri Ölçeği” kullanılmıştır.

2.3.3. Eleştirel düşünme ve girişimcilik becerilerini beraber ele alan çalışmalar

Alanyazın incelendiğinde eleştirel düşünme becerisi ile girişimcilik becerisinin bir arada incelendiği tezlerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Çalışmalarla ilgili detaylı bilgiye yer verilmiştir:

Öztürk (2020), “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde nicel araştırma desenlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada örnekleme, 273 fen bilgisi öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” ve Demircioğlu (2012) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin ve girişimcilik özelliklerinin iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Karakuş (2019), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bireysel Girişimcilik Algıları ile Eleştirel Düşünme Standartları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde örnekleme, 272 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Yalçın İncik ve Uzun (2017) tarafından geliştirilen “Bireysel Girişimcilik Algı Ölçeği” ile Aybek, Aslan, Dinçer ve Coşkun Arısoy (2015) tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Standartları Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme standartları ile bireysel girişimcilik algıları arasında aynı yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Ateş (2018), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özelliklerinin ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde örnekleme, 292 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Konaklı ve Göğüş (2013) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Özellikleri Ölçeği” ve Akın tarafından geliştirilen (2013) “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarında eleştirel düşünme değişkeninin sosyal girişimcilik değişkeninin anlamlı düzeyde bir yordayıcısı olduğu ortaya konmuştur.

Alanyazında eleştirel düşünme becerisi ile girişimcilik becerisini bir arada ele alan benzer çalışmalar incelendiğinde, eleştirel düşünme becerisi ile girişimcilik becerisi arasındaki ilişkiyi inceleyen ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen sınırlı çalışmaya rastlanmıştır. Buradan hareketle, sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen mevcut çalışma, eleştirel düşünme becerisi ile girişimcilik becerisi arasındaki ilişkiyi ortaya koymada Ağdacı (2018) tarafından uyarlanan “Eleştirel Düşünme Ölçeği” ile Deveci ve Çepni’nin (2015) geliştirdiği “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nin kullanılmış olması ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen diğer benzer çalışmalardan ayrılmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen mevcut çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. BÖLÜM YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Mevcut çalışmada iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte bir değişimin varlığı ve/veya derecesi belirlenmeye çalışıldığından (Karasar, 2019) bu araştırma ilişkisel tarama modelleri kapsamında değerlendirilebilir.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2021 - 2022 eğitim - öğretim yılı güz döneminde ülkemizde yer alan üniversitelerin Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dallarına devam eden sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Smith'e (1975) göre "Çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir" (aktaran Karasar, 2019: 147). Çalışma evrenini, 2021 - 2022 eğitim - öğretim yılı güz döneminde, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören 160 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada, çalışma evreninin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Çeşitli nedenlerle (pandemi koşulları, devamsızlık, gönüllü olmama durumu) toplam 157 sosyal bilgiler öğretmen adayına ulaşılmıştır. Altı veri toplama aracında eksik bilgiler yer aldığı için bu veriler çalışmaya dahil edilmemiştir. Sonuç olarak 151 öğretmen adayı örnekleme oluşturmaktadır. Örneklemdaki öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1

Örneklemin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	106	70,20
Erkek	45	29,80
Toplam	151	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi örnekleme 106 kadın ve 45 erkek öğretmen adayı oluşturmaktadır. Örnekleme oluşturan öğretmen adaylarının sınıf seviyesine göre dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2*Örneklemin Sınıf Seviyesine Göre Dağılımı*

Sınıf Seviyesi	N	%
1. Sınıf	42	27,81
2. Sınıf	35	23,17
3. Sınıf	36	23,84
4. Sınıf	38	25,16
Toplam	151	100

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinin sorgulanmasında (Ağdacı, 2018) tarafından uyarlanan “Eleştirel Düşünme Ölçeği” kullanılmıştır. “Eleştirel Düşünme Ölçeği”, (Semerci, 2000) tarafından geliştirilen “Kritik Düşünme Ölçeği”nden uyarlanmıştır. Öğretmen adaylarına yönelik hazırlanan bu ölçek, beşli likert tipi olarak hazırlanmıştır. Olumlu maddeler; kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kısmen katılıyorum (3), katılıyorum (4), tamamen katılıyorum (5) şeklinde 1’ den 5’ e kadar puanlandırılmıştır.

“Eleştirel Düşünme Ölçeği” 43 maddeden oluşmaktadır. Ölçek içerisinde “karar verme”, “öz düzenleme”, “kendine güven”, “değerlendirme” ve “öz denetim” şeklinde beş boyuta yer verilmektedir. Ölçeğin; “karar verme (22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37)” alt boyutu on altı maddeden, “öz düzenleme (6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14)” dokuz maddeden, “kendine güven (19, 38, 39, 40, 41, 42, 43)” yedi maddeden, “değerlendirme (15, 16, 17, 18, 20, 21)” altı maddeden, “öz denetim (1, 2, 3, 4, 5)” ise beş maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin toplamda güvenilirlik kat sayısı = .952, “karar verme” alt boyutunun güvenilirlik katsayısı = .899, “öz düzenleme” = .843, “kendine güven” = .829, “değerlendirme” = .830, “özdenetim” = .781 olarak saptanmıştır. “Güvenirlik katsayısı 0.60 ve üzerinde olan ölçekler oldukça güvenilir, 0.80 ve üstünde olan ölçekler ise yüksek düzeyde güvenilir ölçekler olarak kabul edilmektedir” (Ağdacı, 2018). Mevcut çalışma kapsamında da Eleştirel Düşünme Ölçeği ve alt boyutlarının güvenilirliği hesaplanarak Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3*Eleştirel Düşünme Ölçeği Güvenirliği*

Ölçek	Alt Boyutlar	N	Güvenirlik Katsayıları
Eleştirel Düşünme Ölçeği	Karar Verme	16	,942
	Öz Düzenleme	9	,906
	Kendine Güven	7	,862
	Değerlendirme	6	,879
	Özdenetim	5	,888
	Toplam	43	,973

Lorcu'ya (2015) göre, güvenilirlik katsayısı 0.80 ve üstünde olan ölçekler yüksek düzeyde güvenilir ölçekler olarak kabul edilmektedir. Buradan hareketle ilgili ölçeğin tamamının ve tüm alt boyutları yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir ($p = ,973 > 0,80$).

Ayrıca çalışmada, öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin belirlenmesinde Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçekte 38 madde yer almaktadır. Ölçek içerisinde “risk alma”, “yenilikçi olma”, “kendine güven”, “fırsatları görme” ve “duygusal zekâ” şeklinde beş alt boyuta yer verilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin puanlanması “kesinlikle katılmıyorum” (1)’den “tamamen katılıyorum” (5)’e kadar yapılmıştır. Olumsuz maddeler (M3, M11, M20, M27 ve M37) ise tersten puanlandırılmıştır (Deveci ve Çepni, 2015).

Ölçeğin; “risk alma (M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7)” alt boyutu yedi, “fırsatları görme (M8, M9, M10, M11, M12, M13, M14, M15, M16)” dokuz, “kendine güven (M17, M18, M19, M20, M21, M22, M23)” yedi, “yenilikçi olma (M32, M33, M34, M35, M36, M37, M38)” yedi, “duygusal zekâ (M24, M25, M26, M27, M28, M29, M30, M31)” sekiz maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlara ilişkin faktör yük değerlerinin .51 ve .79, madde toplam korelasyonlarının .35 ve .68 aralığında değiştiği görülmektedir. Alt boyutlara ilişkin en küçük öz değer 3,00 olarak ve en küçük varyans oranı ise %41 olarak bulunmuş olup beş alt ölçekten oluşan ölçme aracı, DFA sonucunda uyum değerleri dikkate alınarak doğrulanmıştır. Güvenirlik Cronbach Alpha ve Test - Tekrar Test ile sağlanmış olup, analizler sonucunda; en düşük Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .77, Test - Tekrar Test güvenirliği için ise en düşük korelasyon katsayısı

.66 olarak bulunmuştur (Deveci ve Çepni, 2015). Mevcut çalışma kapsamında da “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” güvenilirliği hesaplanarak buna ilişkin bulgular Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği Güvenirliği

Ölçek	Alt Boyutlar	N	Güvenirlik Katsayıları
Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği	Risk Alma	7	,775
	Fırsatları Görme	9	,873
	Kendine Güven	7	,814
	Duygusal Zekâ	8	,828
	Yenilikçi Olma	7	,731
	Toplam	38	,946

Lorcu’ya (2015) göre, güvenilirlik katsayısı 0.80 ve üstünde olan ölçek yüksek düzeyde güvenilir ölçek olarak kabul edilmektedir Buradan hareketle ilgili ölçeğin tamamının ve tüm alt boyutları yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir ($p=0,946>0.80$)

3.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Çalışma kapsamında öncelikle resmi izinler alınmıştır. İlk olarak Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma Yayın ve Etik Kurulu’ndan (Ek 3) ve Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dekanlığı’ndan ölçeklerin öğretmen adaylarına uygulaması için gerekli izinler alınmıştır. Veriler 2020 - 2021 eğitim - öğretim yılının güz dönemi içerisinde toplanmıştır. Veri toplama sürecinde öğretmen adaylarına Ağdacı (2018) tarafından uyarlanan “Eleştirel Düşünme Ölçeği” ve Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” uygulanmıştır. Verilerin analizi SPSS 25 paket programı ile yapılmıştır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve girişimcilik düzeylerinde cinsiyet ve sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesine ilişkin verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro - Wilks ve Kolmogorov Smirnov Testi ile incelenmiştir. Eleştirel Düşünme Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin normallik testi sonuçları Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5*Eleştirel Düşünme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları*

Alt Boyutlar	Kolmogorov - Smirnov			Shapiro - Wilk		
	<u>Statistic</u>	<u>df.</u>	<u>Sig.</u>	<u>Statistic</u>	<u>df.</u>	<u>Sig.</u>
Karar Verme	0,146	151	0,000	0,873	151	0,000
Öz Düzenleme	0,149	151	0,000	0,897	151	0,000
Kendine Güven	0,103	151	0,000	0,937	151	0,000
Değerlendirme	0,143	151	0,000	0,893	151	0,000
Özdenetim	0,194	151	0,000	0,868	151	0,000
Toplam	0,113	151	0,000	0,879	151	0,000

Tablo 5 incelendiğinde, verilerin normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p=0.00<0,05$).

Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin normallik testi sonuçları ise Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6*Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Normallik Testi*

Alt Boyutlar	Kolmogorov - Smirnov			Shapiro - Wilk		
	<u>Statistic</u>	<u>df.</u>	<u>Sig.</u>	<u>Statistic</u>	<u>df.</u>	<u>Sig.</u>
Risk Alma	0,097	151	0,001	0,932	151	0,000
Fırsatları Görme	0,115	151	0,000	0,892	151	0,000
Kendine Güven	0,117	151	0,000	0,914	151	0,000
Duygusal Zekâ	0,130	151	0,000	0,881	151	0,000
Yenilikçi Olma	0,100	151	0,001	0,975	151	0,008
Toplam	0,100	151	0,001	0,888	151	0,000

Tablo 6 incelendiğinde, verilerin normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p=0,00<0,05$).

Veriler normal dağılım göstermediği için non - parametric testler kullanılarak analizler yapılmış olup betimleyici istatistikler medyan (min - max) olarak verilmiştir. Öğretmen adaylarının hem eleştirel düşünme hem de girişimcilik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığı Mann Whitney - U testi ile analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının hem eleştirel düşünme hem de girişimcilik düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığı ise Kruskal Wallis - H Testi ile analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile incelenmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $\alpha=0,05$ alınmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerine İlişkin Bulgular

Birinci alt problem olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerine İlişkin Betimsel Değerler

Alt Boyutlar	Medyan (Minimum – Maksimum)
Karar Verme	64,00 (21,00 - 80,00)
Öz Düzenleme	35,00 (13,00 - 45,00)
Kendine Güven	27,00 (7,00 - 35,00)
Değerlendirme	24,00 (9,00 - 30,00)
Özdenetim	20,00 (6,00 - 25,00)
Toplam	169,00 (66,00 - 210,00)

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek 169,00 (66,00-210,00) olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde özellikle “karar verme” 64,00 (21,00 – 80,00) alt boyutunun en yüksek düzeyde olduğu dikkati çekmektedir. Eleştirel düşünme düzeylerinde, “özdenetim” 20,00 (6,00 - 25,00) alt boyutunun en düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye yönelik olarak elde edilen veriler normal dağılım göstermediği için non – parametric testlerden Mann- Whitney - U testi kullanılarak analiz edilmiş ve bulgular Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Mann Whitney - U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Medyan (Min - Max)	U	Z	p
Karar Verme	Kadın	106	66,0 (21,0 - 79,0)	1703,5	-2,775	,006
	Erkek	45	62,0 (24,0 - 80,0)			
Öz Düzenleme	Kadın	106	35,0 (13,0 - 45,0)	2055,0	-1,345	,179
	Erkek	45	35,0 (13,0 - 45,0)			
Kendine Güven	Kadın	106	27,0 (7,0 - 35,0)	1955,5	-1,752	,080
	Erkek	45	26,0 (10,0 - 34,0)			
Değerlendirme	Kadın	106	24,0 (10,0 - 30,0)	1825,5	-2,288	,022
	Erkek	45	23,0 (9,0 - 29,0)			
Özdenetim	Kadın	106	20,0 (7,0 - 25,0)	1910,5	-1,940	,052
	Erkek	45	19,0 (6,0 - 25,0)			
Toplam	Kadın	106	172,5 (66,0 - 209,0)	1822,0	-2,291	,022
	Erkek	45	164,0 (67,0 - 210,0)			

Tablo 8 incelendiğinde, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (U= 1822,0 p<,05). Ölçeğin “karar verme” alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (U= 1703,5, p<,05). “Öz düzenleme” alt boyutunda ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (U= 2055,0, p>,05). “Kendine güven” alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark olmadığı görülmektedir (U= 1955,5, p>,05). Ölçeğin “değerlendirme” alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (U= 1825,5 p<,05). “Özdenetim” alt boyutunda ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (U= 1910,5 p>,05).

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye yönelik olarak elde edilen veriler normal dağılım

göstermediği için non – parametric testlerden Kruskal Wallis - H testi kullanılarak analiz edilmiş ve bulgular Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkenine Göre Belirlenmesi Kruskal Wallis- H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf Seviyesi	Medyan (min - max)	Toplam (min - max)	P	İkili Karşılaştırmalar
Karar Verme	1.	62,0 (24,0 - 77,0)	64,0 (21,0 - 80,0)	,162	
	2.	65,0 (21,0 - 80,0)			
	3.	66,0 (23,0 - 77,0)			
	4.	66,0 (27,0 - 77,0)			
Öz Düzenleme	1.	33,0 (13,0 - 43,0)	35,0 (13,0 - 45,0)	,034	1-4 ,363
	2.	35,0 (14,0 - 44,0)			1-2 ,384
	3.	36,5 (13,0 - 45,0)			1-3 ,027
	4.	36,0 (19,0 - 43,0)			4-2 1,00
Kendine Güven	1.	25,0 (10,0 - 33,0)	27,0 (7,0 - 35,00)	,009	4-3 1,00
	2.	28,0 (13,0 - 34,0)			2-3 1,00
	3.	27,5 (7,0 - 32,0)			1-3 ,371
	4.	28,0 (13,0 - 35,0)			1-4 ,062
Değerlendirme	1.	22,0 (10,0 - 30,0)	24,0 (9,0 - 30,0)	,206	1-2 0,10
	2.	24,0 (11,0 - 30,0)			3-4 1,00
	3.	24,5 (10,0 - 29,0)			3-2 1,00
	4.	24,0 (9,0 - 30,0)			4-2 1,00

	1.	19,0 (7,0 - 24,0)			
Özdenetim	2.	20,0 (7,0 - 25,0)	20,0	,078	
	3.	20,5 (8,0 - 25,0)	(6,0 - 25,0)		
	4.	20,0 (6,0 - 25,0)			
Toplam	1.	161,5 (67,0 - 201,0)			1-4 ,191
	2.	173,0 (67,0 - 210,0)	169,0	,031	1-2 ,187
	3.	177,0 (66,0 - 204,0)	(66,0 -210,0)		1-3 ,040
	4.	173,5 (76,0 - 208,0)			4-2 1,00
					4-3 1,00
					2-3 1,00

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve üçüncü sınıflar arasında üçüncü sınıfların lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=,031$, $p<,05$). Ölçeğin “karar verme” alt boyutunda sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=,162$, $p>,05$). “Öz düzenleme” alt boyutunda sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve üçüncü sınıflar arasında üçüncü sınıflar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=,034$, $p<,05$). “Kendine güven” alt boyutunda sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve ikinci sınıflar arasında ikinci sınıflar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=,009$, $p<,05$). “Değerlendirme” alt boyutunda sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=,206$, $p>,05$). “Özdenetim” alt boyutunda sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p=,078$, $p>,05$).

4.2. Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerine İlişkin Bulgular

İkinci alt problem olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10*Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeyine İlişkin Betimsel Değerler*

Alt Boyutlar	Medyan (Minimum – Maksimum)
Risk Alma	27,00 (10,00 - 35,00)
Fırsatları Görme	36,00 (12,00 - 45,00)
Kendine Güvem	28,00 (7,00 - 35,00)
Duygusal Zekâ	33,00 (9,00 - 40,00)
Yenilikçi Olma	25,00 (9,00 - 35,00)
Toplam	150,00 (61,00 - 187,00)

Tablo 10’da yer alan medyan değerleri incelendiğinde, öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin yüksek düzeyde 150,00 (61,00 – 187,00) olduğu ifade edilebilir. “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nden alınabilecek en yüksek puan 190 olarak belirlenmiştir (Öztürk, 2020). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin en yüksek düzeyde “fırsatları görme” 36,00 (12,00 – 45,00) ve “duygusal zeka” 33,00 (9,00 – 40,00) alt boyutlarında; en düşük düzeyde ise “yenilikçi olma” 25,00 (9,00 - 35,00) alt boyutunda olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesine yönelik olarak elde edilen veriler Mann Whitney - U testi kullanılarak analiz edilmiş ve bulgular Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine Yönelik Mann Whitney - U Testi Sonuçları

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Medyan (Min – Max)	U	Z	p
Risk Alma	Kadın	106	27,0 (11,0 - 35,0)	2109,5	-1,125	,261
	Erkek	45	26,0 (10,0 - 35,0)			
Fırsatları Görme	Kadın	106	37,0 (13,0 - 45,0)	1499,0	-3,614	,000
	Erkek	45	35,0 (12,0 - 45,0)			
Kendine Güven	Kadın	106	29,0 (7,0 - 35,0)	1492,5	-3,642	,000
	Erkek	45	26,0 (9,0 - 35,0)			
Duygusal Zekâ	Kadın	106	33,0 (9,0 - 40,0)	1700,0	-2,795	,005
	Erkek	45	31,0 (12,0 - 38,0)			
Yenilikçi Olma	Kadın	106	25,0 (15,0 - 35,0)	1647,5	-3,011	,003
	Erkek	45	24,0 (9,0 - 35,0)			
Toplam	Kadın	106	152,5 (61,0 - 187,0)	1496,5	-3,616	,000
	Erkek	45	143,0 (65,0 - 182,0)			

Tablo 11 incelendiğinde, öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (U=1496,5, p<,05). Ölçeğin sadece “risk alma” boyutunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark yoktur (U=2109,5, p>,05). “Fırsatları görme” alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (U=1499,0, p>,05). “Kendine güven” alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (U=1492,5, p<,05). “Duygusal zekâ” alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı fark olduğu görülmektedir (U=1700,0, p<,05). “Yenilikçi olma” alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı fark olduğu görülmektedir (U=1647,5, p<,05).

Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesine yönelik olarak Kruskal Wallis-H testi kullanılmış ve bulgular Tablo 12’de gösterilmiştir

Tablo 12

Öğretmen Adaylarının Sınıf Seviyesi Değişkenine Göre Girişimcilik Düzeylerinin İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis - H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf Seviyesi	Medyan (min - max)	Toplam (min - max)	P	İkili Karşılaştırmalar	
Risk Alma	1.	26,0 (10,0 - 34,0)	27,0 (10,0 - 35,0)	,066		
	2.	28,0 (15,0 - 35,0)				
	3.	27,0 (11,0 - 35,0)				
	4.	27,0 (11,0 - 34,0)				
Fırsatları Görme	1.	35,0 (12,0 - 44,0)	36,0 (12,0 - 45,0)	,076		
	2.	37,0 (15,0 - 45,0)				
	3.	37,0 (13,0 - 45,0)				
	4.	35,5 (16,0 - 45,0)				
Kendine Güven	1.	27,0 (14,0 - 34,0)	28,0 (7,0 - 35,00)	,639		
	2.	28,0 (7,0 - 35,0)				
	3.	28,5 (13,0 - 35,0)				
	4.	28,0 (9,0 - 35,0)				
Duygusal Zekâ	1.	32,0 (17,0 - 40,0)	33,0 (9,0 - 40,0)	,256		
	2.	32,0- 9,0 - 40,0)				
	3.	34,5 (12,0 - 40,0)				
	4.	25,5 (17,0 - 32,0)				
Yenilikçi Olma	1.	24,0 (9,0 - 34,0)	25,0	,029	1-4	,337

	2.	25,0 (15,0 - 35,0)	(9,0 - 35,0)		1-2	,149
					1-3	,034
	3.	26,0 (16,0 - 35,0)			4-2	1,00
					4-3	1,00
	4.	25,5 (17,0 - 32,0)			2-3	1,00
	1.	145,0 (66,0 - 186,0)			1-4	,172
	2.	152,0 (61,0 - 182,0)			1-2	,037
			150,0		1-3	,021
	3.	156,5 (67,0 - 187,0)	(61,0 - 187,0)		4-2	1,00
Toplam				,025	4-3	,740
	4.	151,0 (65,0 - 183,0)			2-3	1,00

Tablo 12 incelendiğinde, öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve üçüncü sınıflar arasında üçüncü sınıfların lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p=,025$, $p<,05$). Sınıf seviyesi değişkenine göre ölçeğin “risk alma” alt boyutunda ($p=,066$, $p>,05$); “fırsatları görme” alt boyutunda ($p=,076$, $p>,05$); “kendine güven” alt boyutunda ($p=,639$, $p>,05$) ve “duygusal zeka” alt boyutunda ($p=,256$, $p>,05$) anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. “Yenilikçi olma” alt boyutunda ise sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve ikinci sınıflar arasında ikinci sınıflar lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p=,029$, $p<,05$).

4.3. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyleri ile Girişimcilik Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik olarak Spearman'ın Sıralama Korelasyon Katsayısı testi kullanılmış ve bulgular Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyleri ile Girişimcilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi Spearman'ın Sıralama Korelasyon Katsayısı Sonuçları

	Eleştirel Düşünme					Girişimcilik							
	Karar Verme	Özdüzenleme	Kendine Güven	Değerlendirme	Özdenetim	Toplam	Risk Alma	Fırsatları Görme	Kendine Güven	Duyusal Zeka	Yenilikçi Olma	Toplam	
Eleştirel Düşünme	Karar Verme	1	,695**	,766**	,709**	,614	,912**	,593**	,669**	,679**	,666**	,633**	,793**
	Özdüzenleme	,695**	1	,633**	,682**	,759**	,866**	,540**	,546**	,588**	,621**	,461**	,665**
	Kendine Güven	,766**	,633**	1	,680**	,563**	,844**	,645**	,583**	,587**	,614**	,634**	,747**
	Değerlendirme	,709**	,682**	,680**	1	,662**	,837**	,494**	,571**	,525**	,617**	,540**	,672**
	Özdenetim	,614**	,759**	,563**	,662**	1	,788**	,447**	,522**	,502**	,605**	,450**	,611**
	Toplam	,912**	,866**	,844**	,837**	,788**	1	,631**	,669**	,682**	,719**	,630**	,816**
Girişimcilik	Risk Alma	,593**	,540**	,645**	,494**	,447**	,631**	1	,586**	,532**	,557**	,548**	,777**
	Fırsatları Görme	,669**	,546**	,583**	,571**	,522**	,669**	,586**	1	,653**	,609**	,563**	,857**
	Kendine Güven	,679**	,588**	,587**	,525**	,502**	,682**	,532**	,653**	1	,646**	,498**	,808**
	Duyusal Zeka	,666**	,621**	,614**	,617**	,605**	,719**	,557**	,609**	,646**	1	,538**	,816**
	Yenilikçi Olma	,633**	,461**	,634**	,540**	,450**	,630**	,548**	,563**	,498**	,538**	1	,763**
	Toplam	,793**	,665**	,747**	,672**	,611**	,816**	,777**	,857**	,808**	,816**	,763**	1

Tablo 13 incelendiğinde, “Eleştirel Düşünme Ölçeği” ile “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” arasında $p=0,000$ sonucuna ulaşıldığı görülmektedir ($p<\alpha=0,05$). Buradan hareketle, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde “karar verme” alt boyutu ile “öz düzenleme ($r=,695$)”, “kendine güven ($r=,766$), “değerlendirme” ($r=,709$), “özdenetim” ($r=,614$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r=,912$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Öz düzenleme” ile “karar verme” ($r=,695$), “kendine güven” ($r=,633$), “değerlendirme” ($r=,709$), “özdenetim” ($r=,759$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r=,866$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Kendine güven” alt boyutu ile “karar verme” ($r=,766$), “öz düzenleme” ($r=,633$), “değerlendirme” ($r=,680$) ve “özdenetim”

($r = ,563$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r = ,844$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Değerlendirme” alt boyutu ile “karar verme” ($r = ,709$), “öz düzenleme” ($r = ,682$), “kendine güven” ($r = ,680$), “özdenetim” ($r = ,662$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r = ,837$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Özdenetim” alt boyutu ile “karar verme” ($r = ,614$), “öz düzenleme” ($r = ,759$), “kendine güven” ($r = ,563$), “değerlendirme” ($r = ,662$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r = ,788$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Eleştirel Düşünme Ölçeği”nin toplam puanı ile “karar verme” ($r = ,912$), “öz düzenleme” ($r = ,866$), “kendine güven” ($r = ,844$), “değerlendirme” ($r = ,837$) ve “özdenetim” ($r = ,788$) alt boyutları arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

“Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nin “risk alma” alt boyutunun “fırsatları görme” ($r = ,586$), “kendine güven” ($r = ,532$), “duygusal zeka” ($r = ,557$), “yenilikçi olma” ($r = ,548$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı arasında ($r = ,777$) aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Fırsatları görme” alt boyutu ile “risk alma” ($r = ,586$), “kendine güven” ($r = ,653$), “duygusal zeka” ($r = ,609$), “yenilikçi olma” alt boyutu ($r = ,563$) ve ölçek toplam puanı ($r = ,857$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Kendine güven” alt boyutu ile “risk alma” ($r = ,532$), “fırsatları görme” ($r = ,653$), “duygusal zeka” ($r = ,646$), “yenilikçi olma” ($r = ,498$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r = ,808$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Duygusal zeka” alt boyutu ile “risk alma” ($r = ,557$), “fırsatları görme” ($r = ,609$), “kendine güven” ($r = ,646$), “yenilikçi olma” ($r = ,538$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r = ,818$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Yenilikçi olma” alt boyutu ile “risk alma” ($r = ,548$), “fırsatları görme” ($r = ,563$), “kendine güven” ($r = ,498$), “duygusal zeka” ($r = ,538$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r = ,763$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nin toplam puanı ile “risk alma” ($r = ,777$), “fırsatları görme” ($r = ,857$), “kendine güven” ($r = ,808$), “duygusal zeka” ($r = ,816$), “yenilikçi olma” ($r = ,763$) alt boyutları arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

“Eleştirel Düşünme Ölçeği”nin “karar verme” alt boyutu ile “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nin “risk alma” ($r = ,593$), “fırsatları görme” ($r = ,669$), “kendine güven” ($r = ,679$), “duygusal zeka” ($r = ,666$), “yenilikçi olma” ($r = ,633$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r = ,793$) arasında aynı yönde anlamlı yüksek düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. “Eleştirel Düşünme Ölçeği”nin “öz düzenleme” alt boyutu ile “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nin “risk alma” ($r = ,540$), “fırsatları görme” ($r = ,546$),

“kendine güven” ($r= ,588$), “duygusal zeka” ($r= ,621$), “yenilikçi olma” ($r= ,461$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r= ,665$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Eleştirel Düşünme Ölçeği’nin “kendine güven” alt boyutuyla “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nin “risk alma” ($r= ,645$), “fırsatları görme” ($r= ,583$), “kendine güven” ($r= ,587$), “duygusal zeka” ($r= ,614$), “yenilikçi olma” ($r= ,634$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r= ,747$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Eleştirel Düşünme Ölçeği”nin “değerlendirme” alt boyutu ile “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nin “risk alma” ($r= ,494$), “fırsatları görme” ($r= ,571$), “kendine güven” ($r= ,525$), “duygusal zeka” ($r= ,617$), “yenilikçi olma” ($r= ,540$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r= ,672$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. “Eleştirel Düşünme Ölçeği”nin “özdenetim” alt boyutu ile “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nin “risk alma” ($r= ,447$), “fırsatları görme” ($r= ,522$), “kendine güven” ($r= ,502$), “duygusal zeka” ($r= ,605$), “yenilikçi olma” ($r= ,450$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r= ,611$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Eleştirel Düşünme Ölçeği’nin toplam puanı ile “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği”nin “risk alma” ($r= ,631$), “fırsatları görme” ($r= ,669$), “kendine güven” ($r= ,682$), “duygusal zeka” ($r= ,719$), “yenilikçi olma” ($r= ,630$) alt boyutları ve ölçek toplam puanı ($r= ,816$) arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

5. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Mevcut çalışmanın birinci alt problemi olan “*Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri nedir?*” sorusuna ilişkin verilerin analizi sonucunda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri alt boyutlar açısından incelendiğinde, ölçeğin “karar verme” alt boyutunda en yüksek düzeyde; “özdenetim” alt boyutunda ise en düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Mevcut çalışma ile aynı ölçeğin kullanıldığı Aslan’ın (2019) çalışmasında benzer sonuçlarla karşılaşılmıştır. Aslan (2019) sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olduğunu ve *karar verme* alt boyutunda ise yine en yüksek düzeyde olduğunu vurgulamıştır. Benzer olarak, Özgün (2019) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öztürk (2020), fen bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğunu ve Aldan Karademir (2013) de fen bilgisi ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin ortalamanın üzerinde olduğunu çalışmalarında ifade etmektedir. Akar (2017) ve Yılmaz (2017) sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin iyi düzeyde olduğunu belirtmektedir. İlgili çalışmalarda ulaşılan sonuçlar mevcut çalışmanın bulguları ile paraleldir. Bununla beraber; Altıntaş (2019) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük düzeyde olduğu; Beşoluk ve Önder (2010) farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük düzeyde olduğu; Can ve Kaymakçı (2015) sınıf öğretmeni ve fen bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük olduğu ve Çetinkaya (2011) Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Mevcut çalışmada, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($U= 1822,0$ $p<,05$). Ölçek alt boyutlar açısından değerlendirildiğinde; “karar verme” ve “değerlendirme” alt boyutlarında kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. “Öz düzenleme”, “kendine güven” ve “özdenetim” alt boyutlarında ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Mevcut çalışma ile paralel olarak; Altıntaş (2019), Karakuş (2019), Özgün (2019) ve Ateş (2018), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinde cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğunu vurgulamaktadır. Benzer olarak Çetinkaya (2011), Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinde kadınlar lehine

anlamli bir fark olduğunu belirtmektedir. Gülveren (2007) de ğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinde cinsiyet değişkenine göre kadınlr lehine anlamli bir fark olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Alanyazında ğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamli bir fark olmadığına ilişkin çeşitli çalışmalar da (Aktaş, 2019; Demirtaş, 2019; Köstekçi, 2016; ztrk, 2020; Tartuk, 2015; Yılmaz ve Sünbül, 2009) mevcuttur.

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve üçüncü sınıflar arasında üçüncü sınıfların lehine anlamli bir fark olduğu saptanmıştır. Ayrıca, ğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde ölçeğin “z düzenleme” alt boyutunda sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve üçüncü sınıflar arasında üçüncü sınıflar lehine anlamli bir fark olduğu görülmektedir. Ölçeğin “kendine güven” alt boyutunda sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve ikinci sınıflar arasında ikinci sınıflar lehine anlamli bir fark olduğu görülmektedir. Ölçeğin diğer alt boyutlarında sınıf seviyesi değişkenine göre anlamli bir fark olmadığı tespit edilmektedir. Benzer olarak; Karakuş (2019), sosyal bilgiler ğretmen adaylarının eleştirel düşünme standartlarında sınıf düzeyi değişkenine göre birinci, üçüncü ve dördüncü sınıflar arasında birinci ve üçüncü sınıflar lehine anlamli bir fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ateş (2018) alışmasında sosyal bilgiler ğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinde sınıf düzeyi değişkenine göre üçüncü ve dördüncü sınıflar lehine anlamli bir fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Alanyazında, sosyal bilgiler ğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre anlamli bir fark olmadığına ilişkin çeşitli çalışmalar da (Avaroğulları ve şaman, 2020; Demirtaş, 2019; zgn, 2019) mevcuttur. Aktaş (2019), çeşitli bölümlerdeki ğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamli bir fark olmadığını ifade etmektedir.

Mevcut çalışmanın ikinci alt problemi olan “*Sosyal bilgiler ğretmen adaylarının girişimcilik düzeyleri nedir?*” sorusuna ilişkin verilerin analizi sonucunda, ğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeyleri alt boyutlar açısından incelendiğinde, ölçeğin “fırsatları görme” ve “duygusal zekâ” alt boyutlarında en yüksek düzeyde; “yenilikçi olma” alt boyutunda ise en düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Mevcut çalışmada, ğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre kadınlr lehine anlamli bir fark olduğu görülmüştür. Benzer olarak ğretmen adaylarının girişimcilik düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından ölçeğin alt boyutları açısından

değerlendirildiğinde; “fırsatları görme”, “kendine güven”, “duygusal zeka” ve “yenilikçi olma” alt boyutlarında kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Ölçeğin sadece “risk alma” boyutunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir. Benzer olarak Ateş (2018), çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinde cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğunu belirtmektedir. Bununla beraber; Karakuş (2019) çalışmasında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel girişimcilik algılarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını ifade etmektedir. Benzer olarak Yılmaz ve Sünbül (2009), çalışmalarında öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve üçüncü sınıflar arasında üçüncü sınıflar lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ölçeğin sadece “yenilikçi olma” alt boyutunda, sınıf seviyesi değişkenine göre birinci ve ikinci sınıflar arasında ikinci sınıflar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Ölçeğin diğer alt boyutlarında sınıf seviyesi değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Ateş (2018) çalışmasında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinde sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını ifade etmektedir.

Mevcut çalışmanın üçüncü alt problemi olan “*Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?*” sorusuna ilişkin verilerin analizi sonucunda, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeyleri arasında aynı yönde, anlamlı, yüksek düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Benzer olarak Ateş (2018), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile sosyal girişimcilik özellikleri arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde, Karakuş (2019), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme standartları ile bireysel girişimcilik algı düzeyleri arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu aynı zamanda eleştirel düşünme düzeyleri de yüksek kişiler oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Çalışmanın bulgularından hareketle, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ile girişimcilik düzeylerinin geliştirilmesine yönelik olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Mevcut çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının hem eleştirel düşünme hem de girişimcilik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak kadınlar lehine

anlamalı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedenlerinin gelecekte planlanacak disiplinlerarası ve nitel boyutu da olan çalışmalarla detaylı bir şekilde sorgulanması düşünülebilir.

- Mevcut çalışmada, öğretmen adaylarının hem eleştirel düşünme hem de girişimcilik düzeylerinde sınıf seviyesi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun nedenlerinin gelecekte planlanacak çeşitli çalışmalarla detaylı bir şekilde incelenmesi düşünülebilir.
- Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve girişimcilik düzeyleri, farklı ölçekler kullanılarak farklı değişkenlere göre de sorgulanabilir.
- Mevcut çalışmadan hareketle, çeşitli üniversiteler ve/veya farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarıyla benzer çalışmalar yapılabilir.
- İlgili konu kapsamında, nitel araştırma yöntemlerinin de kullanıldığı yeni çalışmalar tasarlanabilir.
- Öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sürecinde eleştirel düşünme ve girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine yönelik yeni dersler ya da faaliyetler planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acun, İ., Demir, M. ve Göz, N. L. (2010). Öğretmen adaylarının vatandaşlık yeterlilikleri ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 107-123. <https://docplayer.biz.tr/28115850-Ismail-acun-1-metin-demir-2-ve-nur-leman-goz3-journal-of-social-studies-education-research-sosyal-bilgiler-egitimi-arastirmalari-dergisi.html>'den alınmıştır.
- Açışlı, S. (2010). *Fizik laboratuvar uygulamalarında 5E öğrenme modeline uygun olarak geliştirilen materyallerin öğrenci kazanımlarına etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 266562)
- Açışlı, S. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının öğrenme stilleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(1), 273-285. <https://doi.org/10.17051/io.2016.78596>
- Adatepe, S. (2018). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu'nda okuyan öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 503230)
- Ağca, V. ve Kurt, M. (2007). İç girişimcilik ve temel belirleyicileri: kavramsal bir çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29, 83-112.
- Ağdacı, G. (2018). *Öğretmenlerin eğitim felsefeleri eğilimi ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Bartın Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşivi'nden alınmıştır.
- Akar, C. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin çokkültürlülük değerlerini yordama düzeyi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, (KEFAD)*, 18(1), 741-762. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59268/851472>'den alınmıştır.
- Akar, Ü. (2007). *Öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerileri ve eleştirel düşünme beceri düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 206181)
- Akbulut, H. (2019). *Fen bilimleri öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin tespiti ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 572073)

- Akdan, O. (2016). *Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin eleştirel okuma becerisine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 447968)
- Akinoğlu, O. (2003). Bir eğitim değeri olarak eleştirel düşünme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 7-26. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29198/312589>'den alınmıştır.
- Akkaya Yılmaz, M. (2019). Girişimcilik. B. Aksoy, B. Akbaba ve B. Kılcan (Editörler) içerisinde *Sosyal Bilgilerde Beceri Eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akkaya, N, İşçi, C. ve Kırmızı, F. (2018). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 47-63. doi: 10.9779/PUJE.2018.205
- Aksel, İ. (2010). *İşletmelerde İnovasyon ve inovasyonu destekleyen örgüt kültürünün belirleyicileri ve bir araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 303832)
- Aktaş, G. S. (2019). *Öğretmen adaylarının sahip olduğu eleştirel düşünme eğilimleri ve demokratik değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=ObFGZFOfIOMFIB0qHJl4Bw&no=yZjFqeNEWcIGUjb8uBRplg>'den alınmıştır.
- Akyürek, Ç. ve Şahin, Ç. (2013). İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 17(57), 51-68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosekev/issue/71342/1145740>'den alınmıştır.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk eğitim tarihi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aldan Karademir, Ç. (2013). *Öğretmen adaylarının sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin öğretmen öz yeterlik düzeyine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 344730)
- Aliustaoğlu, F. ve Tuna, A. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi (Kastamonu Üniversitesi örneği). *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi (Inesjournal)*, 4, 131-142. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inesj/issue/40013/475697>'den alınmıştır.
- Alkoç, N. (2020). *Okul öncesi öğretmen adaylarının 21. yüzyıl öğrenen becerileri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 620922)

- Alper, A. (2010). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *Eğitim ve Bilim*, 35(158). <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/viewFile/153/218>'den alınmıştır.
- Altıntaş, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile medya okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Açık Erişim Sistemi'nden alınmıştır.
- Altıntaş, E. Ç., Yılmaz, M., ve Turan, S. L. (2018). Biyoloji öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir inceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(1), 34-45. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/511914>'den alınmıştır.
- Argon, T. ve Selvi, Ç. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve çatışma yönetimi stilleri. *WJEIS*, 1(1), 93-100.
- Arıkan, S. (2002). *Girişimcilik temel kavramlar ve bazı güncel konular*. Siyasal Kitapevi.
- Armut, B. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 518404)
- Aslan, D. C. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme düzeylerine yönelik algılarının belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 583825)
- Atalay, N. ve Anagün, Ş. S. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerisine ilişkin yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 298-313. <https://dergipark.org.tr/en/pub/maeuefd/issue/29057/31081>'den alınmıştır.
- Ateş, Y. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 498908)
- Avaroğulları, A. ve Şaman, B. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 411-434. doi: 10.21764/maeuefd.584183
- Aydın, E. ve Öner, G. (2016). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 17(3), 497-515. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1487492>'den alınmıştır.
- Aydın, S. ve Er, B. (2015). Meslek lisesi öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini belirlemeye yönelik bir alan araştırması. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 1(2), 87-105. doi: 10.20979/ueyd.182898

- Aytaç Ö. (2006). Girişimcilik: sosyo-kültürel bir perspektif. *DÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 139-160. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4757/65345>'den alınmıştır.
- Ayvaz, M. (2018). *Beden eğitimi ve spor, müzik ve resim-iş bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının empati kurma ve eleştirel düşünme düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 517566)
- Bacanak, A (2013). Fen ve teknoloji dersinin öğrencilerde girişimcilik becerisinin gelişimine etkisi üzerine öğretmen görüşleri. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(1), 609-629.
- Bağcı, H. ve Şahbaz, N. K. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerileri üzerine bir değerlendirme, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 11-12. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mersinefd/issue/17379/181479>'den alınmıştır.
- Balcı, A. S. (2007). *Fen öğretiminde yapılandırmacı yöntem uygulamasının etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Dijital Arşiv Sistemi'nden alınmıştır.
- Barnet, S. ve Bedau, H. A. (2014). *Critical thinking, reading and writing: A brief guide to argument*. Bedford/ St. Martin's.
- Bayrakdar, S. (2011). Avrupa Birliği mesleki eğitim programlarında girişimcilik eğitimlerinin ekonomik kalkınmadaki önemi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 245-264.
- Bayraktar, S. ve Yağan Güder, S. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri ilişkisi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 640-665. doi: 10.18039
- Beşoluk, Ş. ve Önder, İ. (2010). Öğretmen adaylarının öğrenme yaklaşımları, öğrenme stilleri ve eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 679-693.
- Beydoğan, H. Ö. (2003). Öğretim sürecinde düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 159-167.
- Biçer, G. (2019). *Okul öncesi öğretmen adaylarının sosyal girişimcilik düzeylerinin problem çözme becerileriyle ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 618106)
- Bird, B. J. (1989). *Girişimci davranış*. Foresman ve Company.

- Bozkurt, Ö. (2007). Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 93-111. <http://acikerisim.comu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12428/982>'den alınmıştır.
- Bozkurt, Ö. Ç. (2011). *Dünyada ve Türkiye'de girişimcilik eğitimi: başarılı girişimciler ve öğretim üyelerinden öneriler*. Detay Yayıncılık.
- Bozkurt, R. (2000). Girişimci ve rol bilinci. *İş Fikirleri Dergisi*, 2000(12).
- Bölükbaşıoğlu, C. (2021). *Spor bilimleri fakültesinde antrenörlük eğitimi programlarında öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri ve eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 690025)
- Bulut, A. (2020). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri ile biyoçeşitlilik okuryazarlığı arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 657287)
- Can, Ş. ve Kaymakçı, G. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *NWSA-Education Sciences*, 10(2), 66-83. doi: 10.12739/NWSA.2015.10.2.1C0633
- Canbulat, T., Özbilen, F. M. ve Çekiç, O. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının özyeterlik ve sosyal girişimcilik düzeylerinin değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (50), 274-297. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/58469/823433>'den alınmıştır.
- Cengiz, E. G. (2004). *Üniversite öğrencilerine yönelik eleştirel düşünme etkinliklerinin eleştirel düşünme eğilimi ve becerileri açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 141042)
- Cüceloğlu, D. (1995). *İyi düşün doğru karar ver*. Sistem yayıncılık.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 33-41.
- Çelik, O. (2014). *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının girişimcilik bilgi ve beceri düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 375794)
- Çelik, S. (2014). Classroom strategies of Turkish EFL teachers in managing cultural diversity. In P. Romanowski (Editor), *Intercultural issues in the era of globalization*, (ss. 32-46.) Wydawnictwo Naukowe.

- Çer, Ö. Y. (2020). *Öğretmen adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 610650)
- Çermik, F. ve Şahin, İ. (2015). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının sosyal girişimcilik özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Current Research in Education*, 1(2), 76-88.
- Çetin, A. (2008). *Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme gücü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Açık Erişim Sistemi'nden alınmıştır.
- Çetindamar, D. (2002). Türkiye'de girişimcilik. *TÜSİAD Yayınları*, 12(340), <https://www.tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/1880-turkiyede-girisimcilik'den> alınmıştır.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünmeye ilişkin görüşlerin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 93-108. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59494/855122>'den alınmıştır.
- Demiral, Ü. ve Çepni, S. (2018). Fen bilgisi öğretmen adaylarının sosyobilimsel bir konudaki argümantasyon becerilerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 734-760. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59094/850538>'den alınmıştır.
- Demirtaş, A. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilim düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 569915)
- Deniz, E. (2009). *Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme beceri düzeyleri üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 258353)
- Deniz, T. (2003). *Coğrafya öğretiminde eleştirel düşünme yönteminin başarıya etkisi*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi], Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Deringöl, Y. (2017). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme standartlarının belirlenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 44-65. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/igdirsosbilder/issue/66818/1044913>'den alınmıştır.
- Deveci, İ. ve Çepni, S. (2015). Öğretmen adaylarına yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 92-112. doi: 10.14687/ijhs.v12i2.3240

- Doğanay, A. (2000). *Yaratıcı öğrenme*. Eğitim - Sen Yayınları.
- Doğanay, A. ve Yağcı, R. (2011). İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler öğretiminde öğretmenlerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için uyguladıkları etkinliklerin değerlendirilmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2), 1679-1702. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/185586>'den alınmıştır.
- Duran, V. (2019). *Öğretmen adaylarının akıl yürütme stilleri, bilişsel çarpıtmaları ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 537005)
- Durnacı, Ü. ve Ültay, N. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimleri. *Turkish Journal of Primary Education (TUJPED)*, 5(2), 75-97. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tujped/issue/58028/745003>'den alınmıştır.
- Durukan, E. ve Maden, S. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 25-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4770/65625>'den alınmıştır.
- Durukan, T. (2006). Düünden bugüne girişimcilik ve 21. yüzyılda girişimciliğin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2). https://personel.omu.edu.tr/docs/ders_dokumanlari/9482_95478_1390.pdf'den alınmıştır.
- Dutoğlu, G. ve Tuncel, M. (2008). Aday öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd/issue/1492/18035>'den alınmıştır.
- Ekinci, Ö. (2009). *Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 241518)
- Ekinci, Ö. ve Aybek, B. (2010). Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 816-827. doi: 10.21547/jss.281737
- Emerson, M. K. (2013). A model for teaching critical thinking. ERIC Online Submissions. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED540588.pdf>'den alınmıştır.
- Emir, S. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri. *HAYEF Journal of Education*, 9(1), 34-57. <https://hayefjournal.org/Content/files/sayilar/73/34.pdf>'den alınmıştır.

- Ergün, A. (2019). *Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme becerilerine ilişkin görüşlerin incelenmesi*. (Erciyes Üniversitesi örneği). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Erişti, B. ve Erdem, C. (2018). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı beceri düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1234-1251. doi: 10.17755/esosder.395275
- Eryılmaz, S. ve Uluyol, Ç. (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında FATİH projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gefad/issue/6772/91207>'den alınmıştır.
- Esen, A. ve Çonkar, A. (1999). Orta anadolu girişimcilerinin sosyo-ekonomik özellikleri, işletmecilik anlayışları ve beklentileri araştırması. Konya Ticaret Odası.
- Facione, P. (1990). Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction - The Delphi Report. Millbrae, CA: California Academic Press. <https://www.qcc.cuny.edu/socialsciences/ppecorino/CT-Expert-Report.pdf>'den alınmıştır.
- Göçük, Ş. (2018). *Öğretmen adaylarının eleştirel ve yansıtıcı düşünme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 529268)
- Gökkuş, İ. ve Delican, B. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ve okuma alışkanlığına ilişkin tutumları. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(1), 10-28. <https://doi.org/10.30703/cije.321381>
- Gökmen, Ü. S. (2019). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının düşünme stilleri, problem çözme algıları, yaratıcı düşünceleri ve eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 585111)
- Gömlüksiz, M. N. ve Kan, A. Ü. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nın eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkililiğinin belirlenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 39-49.
- Gözübüyük, D. (2019). *Yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünmenin girişimcilik becerisi üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 550104)

- Gül, Ö. (2019). *Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri empatik eğilimleri ve karar verme düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 572363)
- Gülle, M. (2015). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerine göre eleştirel düşünme ve empati kurma düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 413669)
- Gülünay, Y. İ. (2016). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri ile problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Karabük Üniversitesi örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 450120)
- Gülveren, H. (2007). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme becerileri ve bu becerileri etkileyen eleştirel düşünme faktörleri*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 211603)
- Günay, A. (2016). *Bilişim alanında değişik kademelerde eğitim gören öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 420442)
- Güney, S. (2015). *Girişimcilik temel kavramlar ve güncel sorunlar*. Siyasal Kitabevi.
- Gürel, D. (2020). Eleştirel Düşünme Becerisi. T. Çelikkaya ve H. Yakar (Editörler) içerisinde *Konu ve beceri temelli sosyal bilgiler öğretimi 1*. (ss. 299 - 321). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gürleyük, C. G. (2008). *Sınıf öğretmeni adaylarının çeşitli değişkenler açısından eleştirel düşünme eğilimleri, problem çözme becerileri ve akademik başarı düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 220054)
- Güven, M. ve Kürüm, D. (2008). Öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *İlköğretim Online E-Dergi*, 7(1), 53-70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8602/107132>'den alınmıştır.
- Halpern, D. F. (1998), Teaching critical thinking for transfer across domains, dispositions, skills, structure training and metacognitive monitoring. *American Psychologist*, 43, 449-465. doi:10.1037//0003-066X53. 4. 449
- Hezen, E. (2009). *İlköğretim 1-5. sınıflar Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu'nun öğelerinin öğretim programı'nda yer alan temel becerileri geliştirmeye uygunluğu*.

- (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 258398)
- Hotaman, D. (2008). *Yeni ilköğretim programının kazandırmayı öngördüğü temel becerilerin öğretmen, veli ve öğrenci algıları doğrultusunda değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). <https://openaccess.marmara.edu.tr/items/63039df7-e697-4bfe-a223-4b2d4e166b0f>'den alınmıştır.
- İraz, R. (2005). *Yaratıcılık ve yenilik bağlamında girişimcilik ve KOBİ'ler*. Çizgi Kitabevi.
- Kalelioğlu, F. (2011). *Çevrimiçi tartışma yapısının öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile gerçek ve yansıyan eleştirel düşünme performanslarına etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 302030)
- Kandemir, M. A. (2017). Sınıf ve ilköğretim matematik öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilim düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 12(6), 453-474. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10116>.
- Kaptan, F., Yetişir, M. İ. ve Demir, M. (2007). Beceriden bilimsel süreç becerilerine: farklı bakış açılarının incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 338, 15-23.
- Karademir, Ç. (2013). *Öğretmen adaylarının sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin öğretmen öz yeterlilik düzeyine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Açık Erişim Sistemi'nden alınmıştır.
- Karademir, E., Balbağ, M. Z. ve Çemrek, F. (2018). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(220), 177-200. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/40715/489800>'den alınmıştır.
- Karakurt, Ç. ve Yazıcı, S. (2021). Girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkarılmasında şehir kümelenmelerinin rolü: Çin şehir kümelenmeleri örneği ve Türkiye için öneriler. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 16(1), 136-150. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/girkal/issue/64462/946669>'den alınmıştır.
- Karakuş, A. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bireysel girişimcilik algıları ile eleştirel düşünme standartları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 559356)

- Karalı, Y. (2012). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri (İnönü Üniversitesi Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 314200)
- Karaman, M. K. (2016). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 326-350.
- Karanfil, A. Y. (2014). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin çeşitli demografik faktörler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 369849)
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karataş, K. (2013). *Öğretmen adaylarının öz yönelimli öğrenmeye hazırbulunuşluklarının eleştirel düşünme eğilimleri, genel öz yeterlikleri ve akademik başarıları açısından yordanması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 337408)
- Kartal, T. (2012). İlköğretim fen bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 279-297. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59489/854990>'den alınmıştır.
- Kaya, B. (2015). Sosyal bilgiler derslerinde kullanılabilir düşünme becerilerinin öğretimine yönelik farklı yaklaşım ve modeller, M. Safran (Editör) *Sosyal bilgiler eğitimi* içinde (ss. 181-221). Pegem Yayıncılık.
- Kaya, H. İ. (2010). *Öğretmen eğitiminde yapılandırmacı öğrenmeye dayalı uygulamaların öğretmen adaylarının problem çözme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimlerine etkileri*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 263892)
- Kaya, Y. ve Yüce, B. (2020). Sınıf öğretmenlerinin eleştirel ve yaratıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *Journal of Academic Social Sciences*, 109, 19-35. doi: 10.29228/ASOS.45583
- Kaymakçı, G. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *NWSA Education Sciences*, 10(2), 66-83. doi: 10.26449 / sssj.3691
- Kazancı, O. (1989). *Eğitimde eleştirel düşünme ve öğretimi*. Kazancı Hukuk Yayınları.

- Keleş, M. B. (2021). *Okul öncesi öğretmen adaylarının girişimcilik kavramı hakkındaki düşünceleri ve sahip oldukları girişimcilik özelliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 671203)
- Kılıçoğlu, K. (2015). Sosyal bilgilerin tanımı dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi. M. Safran (Editör) *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss. 3-16). Pegem Yayıncılık.
- Kılınç, M. ve Armut, B. (2018). 4. sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4(1), 39-56. https://www.academia.edu/38109860/4_Sınıf_Sosyal_Bilgiler_Öğretmenliği_Adaylarının_Girişimcilik_Becerisi_Düzelelerinin_Çeşitli_Değişkenler_Açısından_Incelenmesi'den alınmıştır.
- Kırmalı, C. (2015). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin matematik okuryazarlığı özyeterlik inançları ile eleştirel düşünme eğilimleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 407648)
- Kızıldaş, Y. (2011). *Sınıf öğretmeni adaylarının ve sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Van ili örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 313994)
- Koçak, B., Kurtlu, Y., Ulaş, A. ve Epçaçan, C. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme düzeyleri ve okumaya yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Ekev Akademi Dergisi*, (61), 211-228. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosekev/issue/72141/1158524>'den alınmıştır.
- Koçer, E. (2021). *Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin ve kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 680079)
- Koçyiğit, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 358169)

- Korur, E. N. (2014). *Beden eğitimi öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme ve empatik eğilimleri*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 381050)
- Köstekçi, E. (2016). *Öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 448238)
- Kurnaz, A. (2007). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde beceri ve içerik temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri, erişimi ve tutumlarına etkisi*. [Yayımlanmamış Doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kurt, A. A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 20-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/19434/206641>'den alınmıştır.
- Kutluca, A. Y., Yılmaz, A. ve İbiş, E. (2018). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(6), 2045-2055. doi: 10.24106/kefdergi.2309
- Kuzu, Y. (2015). *Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Ahi Evran Üniversitesi örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 391370)
- Kürüm, D. (2002). *Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 117321)
- Lorcu, F. (2015). *Örneklerle veri analizi SPSS uygulamalı*. Detay Yayıncılık.
- Memduhoğlu, H. B. ve Şahin, M. (2017). Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 2146-9199. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/25a._hasan_basri_memduhoglu.pdf'den alınmıştır.
- Mueller, S. L. ve Thomas, A. S. (2000). Culture and entrepreneurial potential: a nine country study of locus of control and innovativeness. *Journal of Business Venturing*, 16, 51-75.

- Nalçacı, A., Meral, E. ve Şahin, İ. F. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ile medya okuryazarlıkları arasındaki ilişki. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 36, 1-11. doi: 10.17295/dcd.99051
- Ocak, G., Eğmir, E ve Ocak, İ. (2016). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 63-91. doi: 10.17556/jef.27258
- Öğretir Özçelik, A. D. ve Tuğluk, M. N. (2019). 21. Yüzyıl Öğretmenlerinde Sosyal Beceriler. A. D. Öğretir Özçelik, K. Eke (Editörler) *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri içinde* (ss. 232-256). Pegem Akademi Yayıncılık
- Özdemir, S. M. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 297-316. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26123/275185>'den alınmıştır.
- Özdemir, Y., Buyruk, H. ve Güngör, S. (2018), Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi ile Liderlik Yönelimleri Arasındaki İlişki, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 548-571. doi: 10.17860/mersinefd.434785
- Özden B. (2005). *Eğitim fakültesi ilköğretim bölümü anabilim dalı programlarının eleştirel düşünme becerilerinin gelişimine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 160675)
- Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve öğretme*. Pegem Yayıncılık.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve öğretme*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özdoğan, B. (2000). *Çocuk ve oyun*. Anı Yayıncılık.
- Özelçi, S. Y. (2012). *Eleştirel düşünme tutumuna etki eden faktörler*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 319827)
- Özgün, A. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin demokratik tutumlarına etkisinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 589411)
- Özsoy Güneş, Z., Çingil Barış, Ç. ve Kırbaslar, F. G. (2013). Fen bilgisi öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı öz-yeterlik düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 47-64. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuhayefd/issue/8798/109964>'den alınmıştır.

- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları. C. Öztürk (Editör), *Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları* içinde (ss. 1 - 40). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, E. (2020). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimcilik özellikleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 620931)
- Öztürk, M. (2018). *Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının girişimcilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 503235)
- Pan, V. L. ve Akay, C. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, (2), 125-138. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/186026>'den alınmıştır.
- Paul, R., Elder, L. ve Bartell, T. (1997). California teacher preparation for instruction in critical thinking: research findings and policy recommendations. California Commission on Teacher Credentialing.
- Saçlı, F. ve Demirhan, G. (2008). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği programında öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin saptanması ve karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 92-110. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbd/issue/16393/171424>'den alınmıştır.
- Salur, İ. (2019). *Sorgulamaya dayalı öğretimin fen bilgisi öğretmen adaylarının erişilerine, sorgulayıcı öğrenme ve eleştirel düşünme becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 560572)
- Samancı, B. (2021). *Üçüncü sınıf fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimcilik becerisi üzerine mesleki ve kavramsal bilgilerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 671041)
- Sarıgöz, O. (2014). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, (41). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/383844>'den alınmıştır.

- Savaş, M. (2019). *Zeka oyunları eğitiminin fen bilimleri öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 571502)
- Seferoğlu, S. S. ve Akbıyık, C. (2006). Eleştirel düşünme ve öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 193-200.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP). (2018). Milli Eğitim Bakanlığı. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686SOSYAL%20B%04%B0LG%04%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%04%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> den alınmıştır.
- Söylemez, Y. (2016). İçerik analizi: eleştirel düşünme. *EKEV Akademi Dergisi*, 20(66). https://www.researchgate.net/profile/YusufSoylemez/publication/301718552_ICERIK_ANALIZI_ELESTIREL_DUSUNME/links/5b414cc7458515f71cb11b3d/ICERIK-ANALIZI-ELESTIREL-DUeSUEeNME.pdf den alınmıştır.
- Şahin Ç., Çakmak N. ve Hacımustafaoğlu M. (2015). Akademisyenlerin eleştirel düşünme becerilerinin ve eleştirel düşünme becerileri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 51-66. doi: 10.17679/ıuefd.16211687
- Şahin, A. (2018). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının tamamlayıcı ölçme araçları farkındalıkları ile girişimcilik ve yenilikçilik düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 492685)
- Şahinel, S. (2010). Eleştirel düşünme. Ö. Demirel (Editör), *Eğitimde yeni yönelimler içinde* (ss. 123 - 136). (Geliştirilmiş dördüncü baskı). Pegem Akademi.
- Şen, S. N. (2016). *Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri, empati kurma becerileri ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 422995)
- Şen, Ü, (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Journal of World of Turks*, 1(2), 69-89. <https://diweltdertuerken.org/admin/files/issues/56-277-2-PB.pdf> den alınmıştır.
- Şenel, A. (1996). *Siyasal düşünceler tarihi*. Bilim Sanat Yayınları.

- Şenlik, N. Z., Balkan, Ö. ve Aycan, Ş. (2011) Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerileri: Muğla Üniversitesi örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*. 67-76, doi: 10.17556/jef.27258.
- Şenşekerci, E. ve Kartal, H. (2010). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 5(3) 839-857. <https://dergipark.org.tr/en/pub/nwsaedu/issue/19823/212293>'den alınmıştır.
- Şenyiğit, Ç. (2016). *Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin ve kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 430744)
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2022). Türk dil kurumu sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>'den alınmıştır.
- Tanova, C. ve Karadal, H. (2016). Kurumsal strateji ile insan kaynakları politikaları arasındaki ilişkinin analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 123-136. <https://dergipark.org.tr/en/pub/deuibfd/issue/22755/242889>'den alınmıştır.
- Tarhan M. ve Kılıç F. (2017). Sosyal bilgiler eğitimi'nde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik kullanılabilir kaynaklar bibliyografyası. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1974-1993.
- Tarhan, M. (2020). Girişimcilik becerisi. T. Çelikkaya ve H. Yakar (Editörler) içerisinde *Konu ve beceri temelli sosyal bilgiler öğretimi 2*. (ss. 397-439). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tartuk, M. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve empati kurma eğilimlerinin araştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 381744)
- Tekin, M. (2021). *Covid-19 pandemi sürecinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisine yönelik metaforik algıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 678558)
- Tekin, N. (2013). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının bilimsel okuryazarlıkları ve eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 372125)

- Tekin, N., Aslan, O. ve Yağız, D. (2016). Fen bilimleri öğretmen adaylarının bilimsel okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 23-50. doi:10.17539/aej.76710
- Tican, C. (2013). *Yansıtıcı düşünmeye dayalı öğretim etkinliklerinin öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine, eleştirel düşünme becerilerine, demokratik tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi*. [Yayımlanmamış Doktora tezi]. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Topuz, F. (2014). *Öğrenme stillerinin ve eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: fen bilgisi öğretmen adayları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 360681)
- Toyran G. (2015). *Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin ve eleştirel düşünme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 418037)
- Turan, S. (2019). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının disiplinlerarası yapısının incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 2(2), 166-190. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jirss/issue/50816/629426>'den alınmıştır.
- Tutar, H. ve Altınkaynak, F. (2013). *Girişimcilik, temel girişimcilik ve iş kurma süreci*. Detay Yayıncılık.
- Tümkaya, S., Aybek, A. ve Aladağ, H. (2008). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin ve sosyo- demografik özellikler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4379/60056>'den alınmıştır.
- Türkmen, N. (2014). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ve yaratıcılık düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 368169)
- Uluçmar, U. (2012). *Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin demokratik değerlerini yordama düzeyi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 323476)
- Umay, A. (2003). Matematiksel muhakeme yeteneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24), 234-243. <https://docplayer.biz.tr/34683555-Matematiksel-muhakeme-yetenegi-mathematical-reasoning-ability.html>'den alınmıştır.

- Vural, M. (2008). *En son değişiklikleriyle ilköğretim okulu ders programları*. Yakutiye Yayıncılık.
- Yakar, A. (2010). *Türkiye'nin bazı üniversitelerinin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan fen bilgisi (fen ve teknoloji) öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinin fen okuryazarlık düzeylerinin istatistiksel olarak karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 258854)
- Yalçınkaya, T. (2016). *Sözdebilim temalı bilimin doğası öğretiminin fen bilgisi öğretmen adaylarının sözdebilim algılarına ve eleştirel düşünme becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 421573)
- Yanardağ, G. (2021). *Beden eğitimi öğretmenlerinin girişimcilik algılarının incelenmesi (Kars ili örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 675218)
- Yavaşoğlu, N. (2019). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının girişimci kişilik özellikleri, girişimcilik niyeti ve duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 537498)
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, F. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri ile girişimcilik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 689019)
- Yıldırım, D. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının girişimcilik düzeylerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 630507)
- Yıldırım, H. (2008). *Girişimcilik ateşi ve iş melekleri (temel kavramlar)*. Değişim Yayınları.
- Yıldız, K. ve Yılmaz, B. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme ve yanal düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 335-353. doi: 10.17240/aibuefd.2020.20.52925-578949
- Yılmaz, B. (2017). *Sınıf öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve yanal düşünme eğilimleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 477069)

- Yılmaz, B. (2018). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 515213)
- Yılmaz, E. ve Sünbül, A. M. (2009). Üniversite öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 195-203. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1724275>'den alınmıştır.
- Yılmaz, K. (2019). *Eleştirel ve analitik düşünme*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yılmaz, K. ve Çokluk Bökeoğlu, Ö. (2008). İlköğretim okulu öğretmenlerinin yeterlik inançları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(2), 143-167. doi: 10.1501/Egifak_0000001128
- Yücel, A. G. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerinin gelişiminde tartışmalı konuların etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 522261)
- Zayıf, A. (2008). *Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 215640)
- Zincirli, Ö. (2014). *Okul öncesi öğretmen adaylarının anne baba tutum algısı, eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden alınmıştır. (Tez no: 383509)

Ekler

EK 1: Eleştirel Düşünme Ölçeği

Değerli Öğretmen Adayları;

Bu ölçeğin amacı siz öğretmen adaylarının eleştirel düşünme düzeylerini saptamaktır. Ölçekte yer alan 43 maddenin her birini dikkatlice okuyup ilgili ifadeye ne derecede katılıp katılmadığınızı kutucuğu (x) işaretleyerek belirtiniz. Ölçekte yer alan her bir maddeyi gerçek ve samimi düşüncenizi yansıtarak cevaplandırmanız bu araştırma açısından büyük önem taşımaktadır. Katılımınız ve katkınız için teşekkür ederim.

Tülay GÖNÜL

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet:

K E

Sınıf Düzeyi:

1.Sınıf 2. Sınıf 3. Sınıf 4. Sınıf

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Karar vermeden önce yeterli veri toplarım.					
2.	Gerektiğinde esnek davranmasını bilirim.					
3.	Diğer kişilerle tartışma yaparken onların hislerini anlayabilirim.					
4.	Herhangi bir yazı okuduğumda ana fikri çabucak bulabilirim.					
5.	Kararlarımı vermeden düşüncemi kontrol ederim.					
6.	Herhangi bir işe başlamadan ya da karar vermeden önce nasıl yapılacağını düşünür ve planlarım.					
7.	Duygularımın nasıl ve ne zaman beni etkilediğinin farkındayım.					
8.	Problemi çözmeden önce değişik açılardan görmek için uğraşırım.					
9.	Karşıma çıkan zorlukları kolayca tanıyabilirim.					
10.	Düşünmeden önce konuşmam ve yazmam.					

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
11.	Herhangi bir olayın ardında yatan nedenleri araştırırım.					
12.	Bilgileri analiz ederken değişiklikleri göz önüne alırım.					
13.	Kararlarımdan önce uygun verileri toplarım.					
14.	Derslerimi ve çalışmalarımı karşı dikkatimi yoğunlaştırabilirim.					
15.	Neden ve sonuçları ile problemleri objektif olarak analiz edebilirim.					
16.	Bilgi, düşünce ve fikirleri daha iyi anlamak için sorular sorabilirim.					
17.	Fikirlerin ve düşüncelerin güvenilir olup olmadığını kontrol ederim.					
18.	Problemin çözümü için birden fazla farklı çözüm yolu önerebilirim.					
19.	Çalışmalarımı değerlendirirken mutlaka ölçütlerden yararlanırım.					
20.	Olayları ya da bilgileri karşılaştırırken ayrıntılara inebilirim.					
21.	Öğrendiklerimi diğer alanlara uygulayabilirim.					
22.	Diğer insanların fikirlerini dikkatli bir şekilde dinlerim.					
23.	İlgilendiğim konu ile ilgili olmayan bilgilerin farkında olur ve onları ayıklarım.					
24.	Fikirlerini okuduğum ya da dinlediğim kişinin ne anlatmak istediğini anlayabilirim.					
25.	Yaptığım ödevlere ya da işlere dört elle sarılırım.					
26.	Yaptığım işlerin ne olduğunu daha iyi anlayabilmek için onu önce parçalara ayırır daha sonra birleştiririm.					
27.	Kendime güvenirim.					
28.	Derslerimle ve derslerimin gerekleriyle sürekli ilgilenirim.					
29.	Herhangi bir işle uğraşırken bir engelle karşılaştığımda asla pes etmem.					
30.	Bir ödevi, projeyi ya da işi bitirdikten sonra onu değerlendiririm.					

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
31.	Yaptığım işlerde ya da herhangi bir konuda zayıf olduğum noktalar varsa gidermeye çalışırım.					
32.	Davranışlarımın diğer kişileri nasıl etkilediğinin farkındayım.					
33.	Alanımla ilgili bilgileri genişletmek için uğraşırım.					
34.	Problemin nasıl çözüleceğine karar verdikten sonra mutlaka o çözümü denerim.					
35.	Benim için anlamalı olan bilgileri ve fikirleri düzenli bir şekilde organize edebilirim.					
36.	Herhangi bir konuda çalışma yaparken karşıma çıkan belirsizlikler gidermeye çalışırım.					
37.	Çalışmalarımda uygun kriterleri, modelleri ya da kuralları uygulayırım.					
38.	Sözlü anlatımları kurallarına uygun olarak yapabilirim.					
39.	Herhangi bir şey hakkındaki düşüncelerimi açıkça ifade ederim.					
40.	Yaptıklarımı genelde kusursuz ve tam yaparım.					
41.	Çalışmalarımda kendi kendimi motive edebiliyorum.					
42.	Yaşamın diğer alanlarına ve farklı düşüncelerine karşı merak duyarım.					
43.	Problemleri çözerken orijinal çözüm yolları kullanırım.					

EK 2: Eleştirel Düşünme Ölçeği'nin Kullanım İzni

Tez Çalışması için izin Harcı Gelen Kutusu

TULAY GONUL 1 Eylül Çar 17:42 (19 saat önce) ☆ ↶ ⋮
Alıcı: gismgdc

Sayın hocam, merhaba, ben Tulay Gönül, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümünde yüksek lisans yapıyorum. Tez çalışmamda 2018 yılında uyarladığımız "Eleştirel Düşünme Ölçeği"ni izniniz olursa kaynak göstererek kullanmak istiyorum, şimdiden teşekkür ederim.

Gülsüm Ağdacı 1 Eylül Çar 22:27 (14 saat önce) ☆ ↶ ⋮
Alıcı: ben

Merhaba Tulay hocam, tabii ki kullanabilirsiniz. Kolaylıklar ve başarılar dilerim.

↶ Yanıtla ↷ Yönlendir

EK 3: Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği

Değerli Öğretmen Adayları;

Bu ölçeğin amacı siz öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini saptamaktır. Ölçekte yer alan 38 maddenin her birini dikkatlice okuyup ilgili ifadeye ne derecede katılıp katılmadığınızı kutucuğu (x) işaretleyerek belirtiniz. Ölçekte yer alan her bir maddeyi gerçek ve samimi düşüncenizi yansıtarak cevaplandırmanız bu araştırma açısından büyük önem taşımaktadır. Katılımınız ve katkınız için teşekkür ederim.

Tülay GÖNÜL

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet:

( ) K ( ) E

Sınıf Düzeyi:

( ) 1. Sınıf ( ) 2. Sınıf ( ) 3. Sınıf ( ) 4. Sınıf

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Risk Alma						
1.	İş hayatına atıldığımda farklı mesleklere yönelmekten korkmam.					
2.	Bir konu hakkında farklı fikirler öne sürmek hoşuma gider.					
3.	Zor durumlarda farklı seçenekler oluşturmakta zorlanırım.					
4.	Çözümüne ulaşmak için farklı hipotezler öne sürmekten çekinmem.					
5.	Bir konuda risk almanın bana ne kaybettireceğinin bilincinde olurum.					
6.	İş hayatına atıldığımda, karşıma çıkan engellerle baş edebileceğimi düşünüyorum.					
7.	Risk almam gereken konularda cesaretli davranırım.					
Fırsatları Görme						
8.	Farklı iş duyuruları hakkında çevremdekileri bilgilendiririm.					
9.	Meslek hayatımda ileriye dönük hazırlıklar yapabilirim.					
10.	Kendi mesleğimdeki yenilikleri takip ederim.					
11.	Önüme çıkan fırsatları değerlendirmekte zorlanırım.					

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
12.	Çevremde olup bitenleri gözlemlerim.					
13.	Çevremde olup biten olaylardan ders çıkarırım.					
14.	İlgi duyduğum alanlarda ortaya çıkabilecek yeniliklerin farkına varabilirim.					
15.	Farklı fikirlerden hangisinin azami (maksimum) fayda getireceğini tespit edebilirim.					
16.	Kendi mesleğime yakın mesleklerdeki imkanları değerlendirmeye çalışırım.					
Kendine Güven						
17.	Yaptığım olumlu işler sonucunda kendimle gurur duyarım.					
18.	Yaptığım davranışların sorumluluğunu tereddüt etmeden alabilirim.					
19.	Başkalarına verdiğim taahhütleri yerine getiririm.					
20.	Bazı durumlar kendimi anlamakta zorlanırım.					
21.	Bir görev verildiğinde, o görevi başaracağıma dair inancım tamdır.					
22.	Bir işi yaparken içimdeki başarıma isteği en üst seviyede olur.					
23.	Hedefe ulaşmak için yapmam gerekenden fazlasını yapmak için çaba harcarım.					
Duygusal Zeka						
24.	Duygularımı ifade edebilirim.					
25.	Duygularımı idare edebilirim.					
26.	Başkalarının hislerine karşı duyarlıyım.					
27.	Başkalarının bakış açılarını anlamakta zorlanırım.					
28.	İnsanların görüşleri arasında farklılıklara saygı duyarım.					
29.	Çevremdeki insanlar heyecanlandıklarında ben de onlar kadar heyecanlanabilirim.					
30.	Yakın çevremle ahenkli (uyumlu) bir hayat yaşadığımı düşünüyorum.					
31.	Özdenetim sahibi bir insanımdır.					
Yenilikçi Olma						

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
32.	Bulduğum ortamda arkadaşlarım tarafından yaratıcı biri olarak tanırım.					
33.	Bir konuda öne sürdüğüm yeni fikirler çevremdekiler tarafından kabul görür.					
34.	Proje ve tasarım, materyal geliştirme vb. derslerinde yeni bir şey (etkinlik, deney, proje, materyal) üretebilirim.					
35.	Konusu yenilik olan projelere gönüllü olarak katılırım.					
36.	Problemleri çözmeye yönelik öne sürdüğüm fikirler yanlış olsa bile, çevremdekiler tarafından yaratıcı olarak nitelendirilir.					
37.	Bir konu hakkında yeni fikirler öne sürmekte zorlanırım.					
38.	Literatürden yeni fikirleri ülkemize taşımayı görev bilirim.					

EK 4: Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin Kullanım İzni

Tez çalışması için izin Gelen Kutusu x

TULAY GONUL
Alıcı: cepnisalih

1 Eylül Çar 17:46 (18 saat önce) ☆ ↶ ⋮

Sayın hocam merhaba, ben Tulay Gönül, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Tez çalışmamda izniniz olursa "Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği"ni kaynak göstererek kullanmak isterim. Şimdiden teşekkür ederim.

SALİH ÇEPNİ
Alıcı: ben

08:40 (4 saat önce) ☆ ↶ ⋮

Hocam kullanabilirsiniz. hayırlar getirmesi dileğiyle.
S ÇEPNİ

  Virüs bulunmuyor.

TULAY GONUL
1 Eyl 2021 Çar, 17:46 tarihinde şunu yazdı:
***

EK 5: Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurul İzni

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
 (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI KARARI

OTURUM TARİHİ
 22 Ekim 2021

OTURUM SAYISI
 2021-09

KARAR NO 2: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Tülay GÖNÜL'ün "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyleri ile Girişimcilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Tülay GÖNÜL'ün "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyleri ile Girişimcilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Feriye YILMAZ
 Karar Baskantı

Prof. Dr. Abanüslim AKDEMİR
 Üye

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ
 Üye

Prof. Dr. Ayşe OĞUZLAR
 Üye

Prof. Dr. Vejdi BİLGİN
 Üye

Prof. Gölge ÖGÜŞ
 Üye

Prof. Dr. Alev SİNAR UĞURLU
 Üye

EK 6: Ölçek Uygulamasına Yönelik Dekanlık İzni

T.C.
EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
Eğitim Fakültesi Fakülte Sekreterliği

Sayı: E-27946296-300-3400
Konu: Öğrencilere Yönelik Ders Çalışması Talebi

05.11.2021

Sayın; Tülay GÖNÜL

İlgi : 03.11.2021 tarihli dilekçe.

İlgi dilekçenize istinaden; 2021-2022 Eğitim Öğretim yılı içerisinde "Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği" ve "Eleştirel Düşünme Ölçeği" ni uygulama isteğiniz uygun görülmüştür. Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Salih ÇEPNİ
Dekan

Ek:
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığı'nın yazısı.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu:rKHRnWkKRÜevOoiLc8jXug

Belge Doğrulama Adresi: <https://udos.uludag.edu.tr/Teyit/>

BUÜ Eğitim Fakültesi Görükle Kampüsü 16059 Nilüfer/BURSA

Telefon No: 0(224)294 00 00

Faks No: 0(224)29142199

e-Posta: meryemyaslak@uludag.edu.tr

İnternet Adresi: www.uludag.edu.tr

Kep Adresi: uludag.rektorluk@hs03.kep.tr

Bilgi için: Meryem ORHAN
Memur

Telefon No: 0224 2942195

Bu belge UDOS ile hazırlanmıştır.

EK 7: Ölçek Uygulamasına Yönelik Bölüm Başkanlığı İzni

T.C.
EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölüm Başkanlığı

Sayı: 94138386-300-3395
Konu: Öğrencilere Yönelik Ders Çalışması Talebi-Tülay
GÖNÜL

05.11.2021

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 3.11.2021 tarihli ve E-27946296-300-3351 sayılı yazınız.

uygulama istediği anabilim dalımızca uygun görülmüştür.
Durumu bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Gökhan ARI
Bölüm Başkanı

Belge Kodu:PUJAIqsnTkaGExOtM8Uzdg
Bursa U Eğitim Fakültesi Görükle Kampusu 16059 Nilüfer/BURSA
Telefon No: 02242942199 Faks No: 02242942280
e-Posta: nevinkaya@uludag.edu.tr İnternet Adresi: nevinkaya@uludag.edu.tr
Kep Adresi: nevinkaya@uludag.edu.tr

Belge Doğrulama Adresi: <https://udos.uludag.edu.tr/Teyit/>

Bilgi için: KAYA
Bölüm Sekreteri

Telefon No: 02242942280

Bu belge UDOS ile hazırlanmıştır.

ÖZ GEÇMİŞ			
Adı-Soyadı	Tülay Gönül		
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce Almanca		
Eğitim Durumu	Başlama - Bitirme		Kurum Adı
Lise	2011	2015	Özlüce Anadolu Lisesi
Lisans	2015	2019	Bursa Uludağ Üniversitesi
Yüksek Lisans	2020	2023	Bursa Uludağ Üniversitesi
Doktora			
Çalıştığı Kurum	Başlama - Ayrılma		Çalışılan Kurumun Adı
1.			
2.			
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayımlar:			
Diğer:			
	Tarih	07/02/2023	
	Adı-Soyadı	Tülay GÖNÜL	
	İmza		